

DADA

RADA

Tartu Õhtuse Ühisgümnaasiumi
õpilaskonna ajakiri

Nr. 2/3.

Märts 1933.

VI a.

№ 11111111111111111111
RIGIRAJA AJAKIRI

ENSV
Riiklik Avalik
Raamatukogu

PE105187-232

Käesolev «Raja» number on olnud tavaliselt novellivõistluse tööle, sama traditsiooni jätkab ka tänavune. Kui varasemal aastail avaldus töist ainult kaks, siis nüüd oleme loobunud sellest, andes võimaluse tutvuda radalaste ilukirjandusliku loometööga senisest laiemal määral ja seda järgmisil põhjusil — novellivõistluse tööle on omistatud laialdasem tähelepanu kui seni ning on soovitud hankida neist enam tervikulist ülevaadet. Sellest sõltuvalt pidime jätma kõrvale osa materjale, mida kavatseti paigutada sellesse «Rajasse». Loomulikult kannatab selle all numbri mitmekesisus, kuid puuduvad majanduslikud eeldused tõsta veelgi lehekülgede arvu. Loodetavasti avardub võimalus tuua käesolevasse numbrisse mittemahtunud töid lähemal ajal järgmises «Rajas».

Lõppeks mainitagu, et Humanitaarringi juhatusel on kavatsuseks korraldada «Raja arvustusõhtu», millest lähemalt mujal.

«RAJA» TOIMKOND.

Kiusatus.

T. Õ. Ü-g. Humanitaarringi 1932. a. novellivõistlusel I auhind.

„Vaata Issand, mina ep ole
mitte sarnane, nagu seesinane
tõlner seal . . .!“

Selle põhjuseks polnud kirik, et Kollikülalt paisus peaaegu alev. Olgugi et kirik asus suurel künkal, mille jala juures ristlesid kihelkonnateed, leiti Issanda kummardamiseks ikkagi ainult pühapäeviti mahti. Küll manitses hiilgav rist usklikke kiriku torni tippnõelal vagadusele, kuid siiski arvati pühapäevast jätkuvat, et loputada hingelt nädalalist patusaasta.

See olnud kaupmees Sanglepp, kes oma poemürakaga Kollikülale hinge sisse puhunud. Ja tõesti — Sanglepa pood oli suurimaid ümbuses, kaubarikkaimaid kihelkonnas, ja talunikest pea ükski ei tihanud mööda sõita Sanglepal peatumata. Sanglepp ise oli jutukaimaid mehi, teadis maailma keerukaist asjust nii mõndagi ja temalt omandati pääle kauba veel suutäis naljagi. Kuulus oli Sanglepp ka oma vagadusega, sest kirikule oli ta annetanud uue altaripildi ja nii mõnegi läikiva aarde, mille tasuks tal koos perekonnaga oli kirikus esirealine aukoht.

Sanglepale kuulus kogu nädal, ja ainult pühapäeva pidi ta loovutama Issandale, kui äritsemistööst väsinuna tõttas tooma talle tänupalveid. Kuid ühe tunnikese varastas ta Issandalt ometi, kui poolpilkile poetas poeukse, et kirikulistele müüa pühapäevakaupa.

Ostjaist polnud Sanglepal kunagi puudu, vaid alati oli poes kaubitse-

mine, tinglemine ja nurumine hoos. Osteti mõni nael suhkrut, tükk seebikivi, kopatäis tōkatit, latinael, tule- ja saapatikke ja isegi kõike pudi-padi, millest vähegi tunti vajadust ja mis võis tekitada silmahimu. Kaubitsemine läks libedalt ja ainult harjumusena nuriseti, et suhkur olla niiske ja ränk, seebikivi lahjunud ja vedel, tōkati kopatäied vajakud, latinaelad roostetunud ja et tuletikest iga kolmas ei sütti.

Kauples poodnik Sanglepp, kes vanadusest oli vajumas veidi kõssi, kauples tüse ja turjakas sell ja kaubitses virk näsunaline poepoiss. Kõik nad ülistades kaupa tinglesid ja nurusid, vahel kutsusid Jumalatki tõendajana appi.

Poe kõrval asus hoov, kuhu talunikud, kui alati mitte ostes, siis vähemalt piibujutuks ikkagi pöördusid sisse. Hoovi koristajaks või Sanglepa õuenarriks, nagu talunikud armastasid naljatujul öelda, oli küürakas Madis, vaevu meheikka jõudev inimvärdjas. Ta jalad olid karkudena ebamääraselt pikad ja küürakas keha oli ümmarik kui paun; ta lopeergune pää asus tohlnud kõrvitsana õlul ja silmnägu oli tõmbunud tuhandesse pisivolti kipra. Veel oli ta ülesandeks õues peatunud talunikude heinamärsse kohendades hoolitseda nende hobuste eest ja nagu poolnaljatades öeldi, peletada neilt kärkseid

Enda päritolust ta ei teadnudki muud, kui et ta nimi on Madis Nurmenukk, ema olla surnud ta kõver-jändrikule kehale elu andes ja isast ei teadnud talle jutustada keegi. Seda aga arvas igaüks, et need olla ta vanemate patud, mille eest Jumal on teda nuhelnud.

Juba palju aastaid ta oli teeninud poodnik Sanglepalt enesele leiba. Töö eest anti talle kõhutäied süüa ja magamisasemeks tühi lahter hobusetallis. Ainult talviti, kui külm juba liialt kallale kippus, sõandas ta pugeda vana Mihkli, kuuekümneaastase hobusepoisi toaurkasse varju. Ta oli leplik ja rahul piskuga, nii et liigseks osutusid emand Sanglepa sagelikorratavad sõnad:

„Kui kõht on täis ja päävari olemas, mida siis ristiinimene veel ihkab?“

Aeg juba lähenes õhtule, talunikud olid viimseni lahkunud hoovist ja päikegi oli vajumas katuse harja taha, kui Madis hakkas koristama hoovi: pühkis kokku pudenenud heinad, korjas mõne liigselt vedeleva vitsarao ja sulges hoovivärvad. Tavaliselt tõttas ta sellejärele kööki, kust sai oma toiduannuse, kuid täna ta miskipärast ei hoolinudki sellest. Ta istus õuenurka palgiotsale ja vaatles, kuis pääsukesed tiirutasid hoovi kohal ringi, kuulas, kuis nende hele vidin täitis taevaaluse. Kuskilt kaugelt tagametsast hakkas kostma simmanite meelitavaid häáli, mida Madis jäi nukralt kuulama. Mida enam muretusele kutsus simman, seda enam norgu vajus ta pää. Temagi tõttaks sinna, temagi tahaks vallatleda suveööl, kuid maailma rõõmude värvad on tema ees lukus, ta peab viibima oma inetusega lahutamatult koos.

Värisevad pillihääled ja lustikad

naerukilked tekitasid tas aina tuska; ta kadestas, vihkas neid lõõritavaid olendeid, keda Jumal oma soosikuiks oli ära valinud. Nurisedes mõtles ta Jumalale, kes teda polnud oma palge järgi loonud. Ta ei tundnud end põlatuna, majajäetuna mitte ainu-

Reaalelu ja kirjanduse omapärane ühend — positiivsus kirjanduslikul poolel.

üks inimesist, vaid iga elulend näis õilsamana, eelistatamana temast. Ta mõttekujutus lõi kaks leeri, mis hammas hambale vastamisi seisis: maailm ja tema — isegi Jumal näis kuuluvat vastaste kilda.

Kunagi oli tal ka lootus pääseda oma alandavast küürust: See oli juba ammu, kui ta kuulis targast, pooleldi nõiast või midagi selletaolisest salapärasest vanaeidest, kes elavat kaugel soo ja padrikute taga. Nii mõnigi külaeit oli talle salamahti sosistanud kõrva, et pöördugu selle targa poole, küll see ta viga vähendab. Rääkisid sest targast imelu-

gusid, kuis ta isegi pimedaid olla nägijaiks teinud. Siis tärkas Madises lootus, kindel usk kasvas selle nõia imejõusse ja ühel ööl ta võttis salajase teekonna ette. Kuid luhtuma pidi ta lootus ja ainult pettumuse mõrudus jäi järele, sest nõid nõudis raha — palju raha; ütles, et rahata ei suutvat ta midagi ja rahata ärgu tema juurde tuldagu. Küll kõlistas Madis oma kokkunurutud vaskmünte, kuid nende heli oli tuhm ega suutnud avatleda nõida, kes virila irvitusega ütles:

„Heida oma närused sendid kiriku korjanduskarpi ja palu taevataati, vahest tema sind avitab; oma tervist sinu sentide eest ma ei raiska!“

Hiljem nurus ja palus Madis raha mitmeilt, kuid selle otstarvet kuuldes naerdi ta välja ja aina hurjutusi sadas talle pihta.

„Või tohterdada,“ kurjustas emand Sanglepp, „ei ole sellega enam rahul, kelleks Jumal sind löi!“

Et aga imejõud on sel nõial, seda siiski uskus Madis päris kindlasti.

Istudes palgiotsal oli Madis vajunud mõtteisse ega märganudki alul Mihklit, kes, väljunud toast, oli istunud ta kõrvale ja nüüd imes oma lurisevat piipu; alles siis, kui piibus särtsumine ja lurin läks üha ägedamaks, mis tõendas, et jälle on Mihkel kanges mõtlemishoos, riivas teda Madise pilk.

„... või rahahinda alla suruda!...“ urisedes arutles Mihkel.

Viimasel ajal ajas Mihkel aina tarka juttu, mille sabastki Madis ei osanud haarata kinni. Ja kust mujalt võiski Mihklile tulla see tarkus kui linnast, kust ta Sanglepale koorma-kaupa vedas kaupä, oli Madise ammune otsus.

Seepärast nüüdki ta piilus vaikides altkulmu ja kuulas arusaamatuid sõnu:

„Seda pöörast lori ei tahaks nagu uskuda, aga siiski — käivad ju raha järele maailma neelud!“ arutles Mihkel edasi.

„Sel rahal on vist üks pöörane võim?“ ei suutnud enam hoiduda Madis.

Mihkli silmad elustusid, hää omandas kõrgema tooni ja ta sülgas vägeva lirtsu, kui ütles:

„No ikka on! — raha eest kumardab sind iga mees, raha eest saad sa kõike — raha toob sulle au ja kuulsust, raha toob sulle kena noorikugi tuppa!“

„Nooriku?“

„Jah — ma ütlen Madis, kui sinul oleks seda raha, õige palju teda oleks, siis sinagi võiksid leida nooriku — ja veel sihukse, et ole aga mees ja jõua toita!“

Vaikselt kuulas Madis, hingatagi pelgas seejuures, sest nii vägevasti vapustas teda Mihkli targutusjutt.

„Ja kui sul seda raha oleks rängalt palju,“ jätkas Mihkel, „tohutult palju, noh — siis võiksid kosida kas või meie peretütre Elli.“

„Elli!“ ja Madis kargas püsti, kuid samas kisendas hulludes: „Ei, ei Mihkel — ära kõnele enam nii!“

Kuid Mihkel ei kuulnudki teda, vaid hoogu sattunult jätkas:

„Ja nüüd sosistatakse salamahti, et raha võim olla otsas; mine sa võta kinni, ons see lori või mehejutt?“

„Sul on teda vist õige palju?“ pisut rahunedes päris Madis.

„Kümne küünega olen teist ikka kokku kraapinud, aga kui ta väärtus nüüd kaob — kus minu vaev ja higinäärarad!... See mure võtab nukraks, röövib unerahu ja tunned, et kohe

päris haigeks teeb! Kuid enam ma ei oota, pärtlipäevaks toon nooriku koju!"

Madis ainult ohkas vastuseks ega suutnud enam jälgida Mihkli juttu. Ta pääs aina kumises: raha — raha! Mihklil on palju raha, vahest on tal nii palju, kui seda nõudis nõid, aga vahest on tal koguni nii palju, et Elligi võiks sest kiusatusse sattuda? Oh, raha! — kuis leidsid sa Mihkli juurde teed?

"Mihkel, kust sa seda raha kogusid?"

"Ah kust ma teda kogusin või?" kordas Mihkel. „Egas rahast ilm pole kunagi lage, teda on siin sama palju nagu kalugi vees; vaja leida ainult õnge, millelega teda püüda.“

"Õnge?"

"Õng, see on mehe oma tarkus!" haigutades ütles Mihkel. „Nüüd vaja minna ja väänata kondid sirgu; näis, kas täna ka tuleb und silma?"

Madiski pöördus talli, kus ohatas vajus põhuhunnikule kõssi. Kuid uni ei külasthanud teda sel ööl: Raha, see maailma valitseja, tõi kiusakaid mõtteid, mis vurrina keerlesid ta pääs. Tuhat mõtet, millest üks tohutum kui teine, tulvasid ta aju. Esiteks poolvargsi ja salaja, kuid pärast ikka tungivamalt tikkus ligi neist üks, mille tulekut ta hirmuga aimas:

"Võta Mihklilt!"

Oh, — see mõte oli jube, isegi värisema pidi ta ees!

Kiusavad mõtted — esiti tulid nad roomates vaikselt, hiilides lohisesid juurde; siis sääseparvena kiunusid ta ümber, kurja tõvena vallutasid meeli ja lõppeks lahastasid ta hinge.

Kui ta nende vastu sõideldes protestida julges, siis irvitasid nad talle näkku:

"Eks tunne siis oma küüru üle rõõmu!"

Ei, ei — küür ei tee talle iialgi rõõmu! meeledi heidaks ta selle häbikoorma oma turjalt, et inimesena olla Jumala palge sarnane.

"Siis mine ja võta — püüa kinni oma õnn!"

Õnn! — kas teisiti iial ei pöördu talle õnn? ja ta viskles mõtete pures.

Suutmata kauem lebada, väljus Madis tallist ja hiilis ümber elumaja. Ta tahtis teotseda, kohe samas püüda oma õnne; kuid õnn oli pelgur, ta lipsahtas eest ega lasknud end eemaltki näha.

Ta rahutu pilk peatus ülal katu-sealusel aknal, millelt ööpimedus peegeldus vastu. Madis teadis, et selles aknataguses kambris on Mihklil rautatud kirst, kus peitumas palju töötavaid aardeid. Sää! leiduvad kullatükid ja Mihkli higipisaraiga imibunud rahapaberid ajasid nüüd segi Madise pää, kui kääriv humal panid kihama ta meeled.

Õng — õng! puresid ta mõtted.

Madis ei saanudki magada sel ööl, sest kurjad mõtted ei andnud selleks mahti.

Kui möödus unetu, täis rahutuid nägemusi öö, uuesti tõusis päike ja inimesil uued mured algasid, siis vaikides kõndis Madis ringi. Ta põikles kohtuste, hoidus kõneluste eest; ta pilk oli luurav, salalik ja hiiliv oli ta samm.

Kui Mihkel alustas järjekordset linnasõitu, siis jälgis Madis teda salamahti, ja isegi väravalt piilus veel järele. Kui Mihkel juba mattus teetolmusse ja vankrimürin hääbus metsade taha, alles siis ta pöördus tagasi hoovi. Ta hambad vajusid kramplikult kokku, silmad keerlesid vilades pääs ja kätesse ilmus imelik, senitundmatu värin.

Juba puutus päikese alumine serv silmapiiri, kui Madis oma pikil koiivil astudes läks üle soo. Ta oleks paistnud teda vastu päikest vaatlejale kummalise sookurena, kes nüüd hilinedes tõttab oma pessa. Meeleldi valis ta tee üle soo, kust see oli nõia juurde lühem ega polnud tagajajajaid karta.

Soolaugastes sulises vesi, mätaste tagant kostis pardipräaksahutusi ja õhtusi soolinde tiirles õhus. Tiibade hunnates lendles möhitajaid, tikutajad hüüdsid: „tik-ki, tik-ki, tik“ ja koovitaja vuristas hädiselt. Oli ka Madisele tundmatuid kummalisi soolinde, kes kuskilt nägematust paigast hüüdsid: „At-at-at, võta varas, võta varas, at-at-at!“

Tugevamini surus Madis Mihkli rahakirstu kaenlasse ja kiirendades sammu püüdis pageda oma mõtete eest. Ta tundis, et on toiminud nurjatult, et on mõtlematult hüljanud enese isiku au.

„Au!“ irvitas kiusaja hinges, „sellist sõna ära võta enam suhu, sest nüüd oled pantinud paharetile käe.“

Tõsi — nüüd ei viibi ta ju enam õiglaste killas!

Siis nihkus ta tunnetuste skaala, kartuse võbinal pöördusid ta mõtted nõia imeteole: „Aga valu see ikkagi teeb, kui nõid painutades venitab ta ristikasvanud luid või koguni paneb põrgulisi tantsima ta turjale, kes teab?“

Kuid isegi nõiduse oht ei suutnud peletada teda teelt, sest ta tahtis tõusta inimeseks, Jumala palge sarnaseks. See päev oli talle kui muinasjutuline uni, kus olid täitumas kõik ta salajasemad soovid. Kui nõid ta kohal oma salamärgid juba teinud ja ta kibras palgele mananud

ilu, siis vahest pöördub talle Elliltki mõni pilk. Ta tundis end ulja san-garina, kes nüüd läheb vallutama maailma rõõmusid.

„Kuid mina, kuhu jätab sa mind?“

Madis raputas pääd, et säält puistata uuestitekkivaid muremõtteid.

„Sa kuula mind — kuula ometi!“

„Kiusaja, kes sa siis õieti oled?“ kähistas Madis ja ta käed tõmbusid rusikaisse.

„Olen su südametunnistuse piin, hi-hii!“

„Tapan, löön su maha!“ kriiskas Madis ja sööstus otsima nägematut vastast, et teda purustada ja sõtkuda.

Oli juba öö, kui Madis argself kloppis sooserval erakuna asuva onni uksele. Ta kloppis ja kuulas hinge hoides vaikselt, kuni onnist kostis kärisev vanaeide hääl!

„Kes eksitab mind öörahus?“

„Salatark, tulin sult abi paluma!“ julges piiksahtada Madis.

„Nii hilisel tunnil, nii hilisel...!“ imestus uksetagune hääl.

„Ära ole kuri, olen ju kaugelt, ja ennem ei saanud mahti.“

„Mul pole kombeks abivajajaid vastu võtta öösel. Oota hommikut!“

Hommikut! heitudes mõtles Madis; kas seniks aga jäetakse talle raha?

„Kuid mul on kaasas raha, rängalt raha — võta aga vastu ja ära viida aega!“

„Kes ja kust sa siis oled?“

Madis seletas, kust ta tulnud.

„Kollikülalt — see on ju päratu kaugel!“ imestus nõid, „kuid säältk on minu juurde leitud teed.“

Nõid arutles veel pikalt, kahtles, kas Madis on see õige rahatooja; ta kaebles ja kurtis oma virilat elu, halises vaesuse üle. Pika ning kauase kõhklemise järele julges ta öelda:

E. Kfts.

Aken.

„Olgu, siiski võtan sind vastu!“
Seega veeres viimne murekoorem Madise hingelt ja nüüd ei väevanud teda enam miski.

Onnist kuuldus komistamist ja viivu hiljem poetuski pilukile uks, mille vahelt seesolija piilus.

„Kes sind südamesse näeb?“ kahtles nõid. „Eks tule siis sisse ja räägi oma asi!“

Madis puges nõiamoori kambrisse, mille tahmunud seinapalgid mustasid kerisekividena; tibatilluke lamp vilkus nurgas kui ahne hundisilm; lae all rippus kuivamisel igasugu juuri, lehti ja värvilisi õisi, kuna ahjul magav kass tõstis unise koonu.

„Küürakas!“ ütles vanaeit õudusvärinal teda tulevalgel silmitsedes.

Kolksahtades laskis Madis oma kandami põrandale ja hakkas kogeldes seletama, et palub kaotada oma küüru, soovib sihvakamat kasvu ja kui võimalik, siis siluda näolt need enneaegsed voldid.

Tark kuulas ja ta laup tõmbus kannatamatult kipra:

„Kui vanadusest mu silm ei peta, siis korra oled sa juba käinud siin?“

„See oli ammu, kuid siis ei olnud mul niipalju raha, kui sa nõudsid.“

Tark vangutas pääd:

„Eks ma oelnud juba siis, et su vea tohterdamine nõuaks kole palju raha!“

„Vaatame, vahest sellest nüüd jätkub?“ ütles Madis räbalakatet rahakastilt koorides.

„Mis kirstu sa siis mulle tõid?“

Kartes, et nõid hakkab kahtlema, mõtles Madis: „Nüüd peab ta valemata, ainult vale ja pettusega saab ilmas edasi.“ Ta kostis:

„See on vanaisa kullakast, mille jättis surres mulle; ainult võtmed on läinud kaotsi.“

Nüüd huvitus sellest nõidki; ta

silmad hiilgasid kui raipeküllil, põlesid kui hõõguvad põrgusõed.

„Ja kirstu ei saanudki sa lahti?“

„Ei, kuid eks sa oma nõiasõnaga nüüd avita?!“

„Nõiasõna ei pea ükski taba, kuid praegu on mu abilised taevaratsudena kihutamas mööda laia ilma ja pöörduvad tagasi alles päale koitu; kuid katsume kirvega lüüa teda lõhki.“

Madis imestus, et miks ta ise sellele varem ei tulnud. Tõesti on tark ja kaval see nõid.

Kustki ahjualusest urkast toodi vana nürinenud kirves, ja siis algas kopsimine, nii et onniseinad põrusid ja lae alt varises kuivanud õisi; kasski lakkas nurri löömast ja kokkudes tõmbus turri.

Kui kirstukaanel mustas juba kämbalalaiune auk, pistis nõid esimesena sinna käe ja tiris välja pihutäie rahapabereid, mida nähes ta vajus kummuli kastile, ja suurest ahnusest ulus:

„Teen, teen — selle eest tohterdan sind terveks!“

Nõudes raha lugemist ütles Madis, et ta tahab ikkagi teada, palju vanaisa talle päranduseks jätnud.

Kuid nõid ei võtnud seda kuuldagi.

„Ainult kõige eest, mis ses kirstus!“ hüüdis kriiskavi häält, „ja vähemaks ei jäta ma krossigi!“

Kui Madis veelgi tõrkuda julges, sisistas rästikuna nõid:

„Kui tõrgud, nõiun sulle pidalitõve, lasen su lihale mädanedes narmendada!“

Madis oli löödud, ta pelgas seda kurja nõida, kelle meelevalda näisid kuuluvat isegi põrguväed. Ta alistus vaikselt.

Nõid viis rahakasti voodi alla peitu; kohmitsenud veidi pimedas

nurgas, asetab endale pähe mingi imelise kroonitaolise särava võru. Nähes Madise küsivat pilku, ta seletas salakavalalt:

„Ussikuninga kroon!“

Heitunult kõssitas Madis nurgas ega suutnud enam sõnagi öelda. Põrnitsedes jälgis ta nõida, kes, süüdanud koldele lõkke, puistas sinna imelikke säravaid teri. Turtshahtas leek, mis värvitoreduses säras ja pildus lustikaid tulesädemeid.

Nõid posis saladuslikke tarkusõnu, millest Madis ainult üksikuid kuulis:

„ . . . ja käolina koristab küüru, siumürk sirutab su selga, roots rebib ribisid ja pahklud lahti põruvad!“ . . .

Hirmuvärinal mõtles Madis:

„Ei enam pole pääsu, nüüd on ta põrguvürstile ulatanud käe, paharetile pantinud hinge!“

Nõid käsutas teda koldepaistele ja laskis kuuegi heita seljast.

„Algamas on põrguliste tants!“ ohkas Madis.

Nõid võidis ta selga mingi ilge võidega, ise lakkamatult posides. Võie pani kihelama Madise selja ja talle tundus, kui oleks tuhandeid sipelgaid kihutanud mööda turja.

Tohterdaja tegi veel mõningaid salamärke ja, lasknud Madisel kumarduda igasse nurka, ütles:

„Tänaseks nüüd jätkub!“

Madis kobas selga ja imestus:

„Küür on endiselt alles!“

Muiates ütles nõid:

„Egas nii äkki pojake — see võtab veel aastaid . . .!“

„Aastaid!“ pettunult kordas Madis. Ei, niikauaks pole tal mahti. Egas ta asjatult andnud hunniku raha.

Sooservalt kostis vankrinagin, mida nõid jäi kuulutama.

Asjatult niipalju raha — ja Madise hinges tekkis nurin; tekkis kahtluski

nõia imejõusse, mis ei suutnud midagi tõelist, käegakatsutavat anda.

Märgates Madise kahtlust tõttas nõid seletama:

„Egas tohterdamine kunagi lähe äkki, igal ajal on oma aeg. Ja egas su küürgi ole mõni tibatilluke mugul, vaid see ju tohutu mägi. Kuid oota aga, küll aeg toob parandust — küll ta toob . . .!“

Äkki kostis rusikapõrutus uksele, ja magusad sõnad surid meelitaja huulil.

„Kes sääli nii metsalisena lõhub?“ kurjustas nõid.

„Vanamoor, tee aga lahti!“ hüüti väljast.

„Röövlid, röövlid!“ hädaldas nõid.

„Pole siin röövleid ühti, vaid ausad kaupmees Sanglepa sulased. Tee aga lahti ja ära vingi!“

Kadunud, kadunud! tuikasid Madise meeled; lõppenud on õnne lootused, ja ta tõmbus veel rohkemgi küüru. Juba häälest ta tundis, et need olid poesell ja Mihkel, kes tulnud oma raha järele. Tagaajamist aimas juba ette, et aga jõuavad nad nii kähku, seda ei võinud ta uneski näha.

Nõid tõrkus ega tahtnud sisse-laskmisest kuuldagi, sest siin olla tal surmaga heitlev abivajaja.

Kuid ukse taga ragistati ikka ägedamalt ja nõudes sisselaskmist hüüti kurjalt:

„Tee lahti ja ära punni, muidu lükkame su onnikosu uppi!“

Suutmata kauem taluda ähvardavaid hääli, nihutas Madis ukseriivi.

„Kus raha, raha?“ hüüdsid tuppa tormates poesell ja Mihkel kui ühest suust ja kargasid hagiina talle turja.

„Röövlid, röövlid!“ kriiskas heitunud nõid.

Lõuad — vanamoor! müristas poesell. „Kus on Mihkli rahakast?“

Nõid vandudes tõendas, et raha pole neil ollagi.

„Voodi all — võtke!“ ütles Madis ja vajus põrandale kõssi.

„Keel sul kuivagu kurku ja hambad kasvagu risti!“ saajatades hüüdis Madisele nõid. „Oleksin päästnud sind igavesest vaevast, nüüd aga kärva sa tänamatu kärnkonn!“

Tulijad tõttasid voodi alla otsima.

„Käes, käes!“ rõõmust hullunud hüüdis Mihkel. „Juba ära lõhkuda jõutud!“ siunas siis leitud lähemalt silmitsedes.

Nad asusid üle lugema jälleleitud raha, kuna nõid ahnelt piilus kõrvalt.

Raharõuk laual üha kasvas, kuid kastis ei näinud ikkagi veel lõppu olevat :

„ . . . neliteistkümmed, viisteistkümmed tuhat,“ loeti, kuna nõia suu tegi ahneid lugemisliigutusi kaasa.

Nii palju! imestus Madis. Jah — see rahahulk oleks toonud Ellilegi kiusatusi, selle rahaga oleks võinud surmani olla muretusega koos. Kuid ta ei kahetse — varastatud raha ei too ikkagi õnne! Ta hingesse oli asunud võimutsema kurjus, mis tõukas teda sellisele teole. Nüüd aga ärkas ta sest kurjuse uimast, ägas mingis hingelises pohmeluses ja tundis ahas-tusepiina.

Äkki pani poesell ühele rahapakile käe:

„See on kümnes — minu osa!“

„Mis lubatud, tuleb anda!“ ohkas Mihkel.

„Ja tema ütles, et olla vanaisa pärandus,“ sõnas nõid.

„Lora — varastas!“ seletas poesell. „Hää, et veel jaole saime.“

„Ei mina pole siin süüdi milleski; olen õiglane ja aus nagu iga teinegi,“ patras nõid. „Tõi selle kasti ja

palus tohterdada, ega mina teadnud . . .“

„Tohterdamise eest niipalju raha! he-he vanamoor, oled sa tõesti tot-raks läinud?“

„Egas seda kõike — lubas pudis-tada samuti näpuotsast. Tema selle kasti on toonud, tema teda lõhkus ja tegi; ütles, et surnud vanaisa pärandus, ja tea, mis mul võõra varaga asja?!“

„Tunneme su libedat keelt, kuid küll kohus seda asja seletab; nüüd aga tule kaasa!“ öeldi.

„Kohus!“ kohkus nõid. „Mis mul kohtuga tegemist? Egas ma varas ometi ei ole, et mind kohtusse tahate vedada. Olen ausalt seni elanud, ikka ausalt!“

„Ausalt — aga ahvatled vargile!“ siunas Mihkel.

„Ei punnimine aita siin ühti!“ põrutas poesell. „Tuled kaasa ja loril lõpp!“

Nõid puges onni kaugemasse nurka, kust kiunus ja vingus vastu.

„Jätame,“ ütles Mihkel, „küllap saame ta pärast ki kätte.“

„Kuhu mul siit ikkagi minna?!“ leplikumalt ütles nõid. „Mul siin oma kodu ning olemine — ei ma siit liigu kuskile.“

„Sinu sõna peale jäägu!“ urises poesell ja haaras Madise turja:

„Tule — varas!“

Varas! mõttes ohkas Madis. See oli talle kui ärateenitud piitsahoop, mille vastu ei võinud protestida. Enne oli ainult ta keha vildak ja ja viril, nüüd aga on selline ta hingki.

Vaikides väljus Madis, kuna heitumusest toibudes hakkas nõid teda needma :

„Sa valelik ja varas, kuri tõbi sind puregu! Sina ja su vanemad ärgu hauaski leidku rahu, vaid pöörelgu igaveses vaevas . . .“

Läbi sooaurude säras kuu, pettekujutusi manas udu ja öine mets. Kõikjal paistis Madisele igasugu peletisi ja haldjaid, kes irvitasid talle näkku ja kihistasid salavaikselt naerda. Talle näis, et kogu maailm tundis ta õnnetusest kahjuröömu, et ta üle irvitajaid on hulgana koos.

Tuigerdades astus Madis, lohisev ja vaaruv oli ta samm. Rahutult põikles ta pilk oletatavate peletiste eest ja ta hinge tekkis süнге, täis õudusi, hirmukolgake.

Tulihänd kihutas üle pimedate taeval, töötas nõia käsilasega talle tuua kättemaksu.

Nad jõudsid sooveersele teele, kus valju hirnautusega tervitas neid ootaja hobune.

„Roni vankrisse!“ vaikselt ütles Mihkel.

„Pea — või vankrisse veel!“ kurjustas poesell. „Ohelik kaela ja vankrile sappa — las vantsib järele!“

Küll porises Mihkel vastu, kuid poesell ei vankunud omas otsuses, vaid ütles, et varast teisiti ei tohtivat viiagi.

Mihkel vabastas hobuse kammit-sast, kuna poesell kõitis oheliku Madisele kaela.

Siis hakkas häbiväärne tagasi-sõit: kurb, vaevane ja raske. Ta keha puperdas jooksuhoos, hing pöörles patuvaevas, kuid lohutajat polnud kuskil. Siis kadus ta tunnetuse teravus, kadusid maailma rõõmud ja valud; teda valdas sisutu tühjusetunne ja ta vajus unustuse hõlma.

Otto Rooser.

Dawid Dubberichi surm.

Ratte Aadru kirjukoostisest ANNO Domini 1656—1699.

T. Ö. Ü-g. Humanitaaringi 1932. a. novellivõistlusel I auhind.

Baljo surma wallo sai mo ümber ja põrgo ahhastused juhtusid mulle.

Agga ma hüüdsin Jehhowa nimme: Oi! oi! Jehhowa, peasta mo hing.

Lutveti Lauloramat 116
Laul. 4—5 salm.

Mina Klaus Borgardi poeg Hindrekfen, sündinud Besterāsis Rohstinaal, wannun Kolmainu nime juuren, et kõik seesinane on tõesti sündinud ja et see ep ole mitte wale elif pettus, sest meie õnnis usuisa tohter Martin Lutherus keelab ära waletamise elif tõltsisti kõnelemise. Enge Püha

Kiri, mille on kirjutanud Proh-wetid ja Pühad Apostlid, käse: Sinu sana olgu ja ja, ep mitte, ep mitte, mis üle selle, see on ti-gedast. Need sanad peatwad olema õpetuseks igauhele, kes neidsinat-seid ridasid loetwad, igauks peab end kurja Riisaja eest hoidma elif südame kõwaks tegema. Tema

jutud ja kõned on katvalad ja me-
sised ja selle vastu ep saa inimese
nõder waim panna, kui ta end
mitte Jumala Poja Jeesuse Kris-
tuse warju alla ep anna ja temalt
mitte abi elil päästmist ep palu.
Eaewas olgu mu õnnetule hin-
gele armuline ja päästku mind iga-
weseft piinast elil pörgutulest, kus
on suur ulgumine ja hammaste
kiristamine. Kiidetud olgu meie
Issanda Jeesuse Kristuse nimi
nüüd ja igawesti. Amen!

Meie Wäga Kõrgeauline Ku-
ningaemand Christine oli pika wa-
litsemise järele ANNO 1654 loo-
bunud kõrgeft tiitlist ning Juma-
lalt saadud seisukohast. Rohsti
ning tema prowintside: Some,
Ingeri, Ehssti, Liwi ning Pommeri
Walitsejaks ning kuningaks sai Ku-
ningaemanda nõbu Carolus X.
Aga waata, kobe oli pikaajaline
kõnutaw rahu kadunud ning algas
hirmus sõjariistade tärin, mis igat
kristliku südamega inimest kohutas
ning wastitusega täitis.

Pohla kuningas Jan Casimiri
süda täitus kadedusega ning ta ep
wõinud mitte hää pilguga waa-
data, et ta sugulane Carolus sai
nii hulga maade Walitsejaks ning
Härraks. Siis tema esitas ise oma
prentsoonid Rohsti troonile ning
ahwardas sõrlumise puhul tertwet
Liwi ning Ehsstimaad muuta rufu-
elil aberwarte hunnikuks. Oli loo-
mulit, et Carolus selle kuulmatu ette-
panetu lükkas põlglikult tagasi, sest

sellel ep olnud ju mingit seadus-
likku põhja ning see oli ju ükspäini
Jan Casimiri abnuse ning kade-
duse wili, mida ta põlzas.
Nii algaski raske ning kur-
naw sõda. Pohlakatega liitu-
sid moskulased ning daanlased, sest
eks te tea: omasugused seltsiwad
ikka üksteisega. Aga Issand an-
dis Carolusele palju wõite elil
gloriaid, nii et waenlased olid üpris
suures kimbatuses elil hädas. Alles
Caroluse surm 26. küünlakuu päe-
wal ANNO 1660 tegi sõjale lõpu.

Aga waata, kuningaemanda
Hedwig Eleonore ja tema poja
Carolus XI ajal oli kõnutaw rahu
terwel maal ja ep olnud ühtegi
moskulast ega pohlakat nähtud
mitukümmend ajastaega. Aga see
ep olnud mitte Issanda meelepä-
rane, et seesinane rahwas elas kül-
luses ja priiskamisest. Sest inimese
patune ihu läheb hää elu elami-
sega raisku nagu liha ilma soo-
lata. Ning see ep ole ta wai-
mule mitte hää. Ja siis wõttis
Issand ette ja walas oma wiha
nende pääle wälja. *Dies irae,
dies illa, solvet saeculum in fa-
villa!*

Aga waata, taas olid paastu-
tuul alanud kuumad ilmad. Ning
inimesed rõõmustasid üpris wäga,
alates warakult põllutõõdega. Is-
sanda ilus loodus oli wõtnud uue
kuue. Puud olid lehtedega kae-
tud. Aasad ja wäljad loffasid
sinendatwas rohelistuses. Wiljad

olid warakult tärnanud, töotades rikkalikku saaki. Ning Jumala waim lehwis maa peal.

Siis — nädalate, kuude kaupa ep ainustki wihmapiiska. Taewas oli otsekui tardunud hõõgudes päikese leekides. Päike ep labkunud õõselgi wõlwiilt, weretades silmapiiril hingitsewas aurus. Maa lõhenes, pragude jõudes südameni, kust tõusid aurud, uimastades inimesi. Kõik kõrbes ja ep olnud ainustki rohelist kõrt elif rohuliblet, mis oleks röömustanud silma ja südant. Enge mingi pulber hõljus õhus, millega segunes põlewate metsade wing.

Ja taas algas üks ülitwaga suur kiskendamine elif röökimine terwel Litwi- ja Ebstjimaal. Inimeste lastel ep olnud midagi hamba alla pista ega weepiiska, millega janu kustutada.

Jõed kadusid oma sängidest. Kalad peitsid endid üpris sügawale mutta, kus neid ülisuur kuumus elif päikese leitsat hiljem küpsetas. Tõbraste raiped wedelesid teedel wareste ja fullide sõbdana. Ning marutõbised koerad hulkusid maal ringi tungides alles hingitewatele loomadele kõrri, imedes ahnelt sooja aurawat werd.

Nõnda jõudis kätte aeg, mil inimesed olid lõiganud oma wilja elif saagi põldudel. Aga waata, selfinatfel ajastajal ep olnud sibiriga põllul midagi teha. Terve maa näis olewat suur kõrb ja põllud

tolmasid nagu dūūnid. Ja siis wõttis inimeste südames maad üpris suur hirm, sest nad ep teadnud mitte, kust saada oma igapäewast ihutoidust.

Ajaloolane ja kirjanik. Kaebab Humringi arhivaari ameli tegevusvaesust; eelistab sellele noorema toimetusliikme käägurohket kohta.

Aga selfinatfel ajal oli näha tuikuwaid ja nälgitwaid inimesi teedel, kes wenisid lõputa ridades üle terve maa linnade poole. Ja siis tuli kaff!

Ja waata, korraga walitses waiikus terwel maal. Enge pikad furnurongid hõljusid ringi. Aga linnad lõid weriselt kaffutõbiste ja nälgitwate karjade pealetungid tagasi. Ning tuli talt!

Aga mina teenisin selfinatfel ajastajal õndsa kirikhärra Dawid Dubberichi juures Audro kirikundis kirjutajana ning abiõpeta-

jana. Mina olin alles hiljuti Somest saabunud, et teeta oma proovi-aasta Litwimaal töös ning usinuses. Pääle prooviaastat pidin ma saama ühe koguduse hingekarjaseks Põhja-Satwomaal, Someš.

Ning taas sellepärast olin ma üpris usin, et saada wääriliseks karjaseks oma karjale. Aga waata, sai tõeks sana: inimene mõtleb, aga Jumal juhib. Tuli sündmus, mis tõmbas minu plaanidest kriipsu läbi. Minu õpetaja ja juhtija Dawid Dubberich ep olnud mitte õige Issanda sulane. Tema eluviisid ja kombes ep olnud mitte sarnased, nagu need peaksid olema ühel haritud ja koolitatud mehel. Tema ep pidanud mitte piiri joomises ega sõõmises, waid andus täiel määral lõbudele. Ning pean südamewalus kinnitama, et ta ep olnud ka oma ihu puhuses karske, waid libas üpris wäga. Aga ta elas oma ümmardajatega kokku nagu mees ja naine ja ma olin üpris kohkunud seesinatse patuse elu pärast. Ning omas hinges tundsin ma tülgaust terve patuse ja õela maailma wastu. Ja taas sageli istus Dawid Dubberich oma toas ja pidas pillerkaari. Alguses kusus ta ka mind neist õhtutest osa wõtma, aga mina leidsin omas waimus, et see mitte ep sobinud ühele hingekarjasele teha sõberdusi jumalawallatuid tegusid ja elada elu nagu elasid seda Sodoma lapsed. Dawid

Dubberich kiusas mind üpris tihti, rääkides mesikeeli, et see ep olla mitte patt, kui inimene on wabel rõõmus. Mina aga panin ennast omas waimus kindlaks ja ep kuulunud neidsinatseid meelitusi mitte. Siis jättis mind minu õpetaja ka rahule ja teetis õhtud üksi oma kirjutusetuas, mis asus otse minu toa pääl. Aga waata, warsti panin ma tähele asju, mis panid mind mõtlema ja pääd murdma.

Dawid Dubberich ep täitnud oma hingekarjase kohuseid korralikult. Tema ep tahtnud enam matta ega ristida ja inimesi pühaks abieluks paari panna, waid selle teeretas ta üksi päini minu hooleks. Ja et selfinassel ajast ajal kati maal mõllas, siis oli mul tööd ja toimetamist üpris palju. Sageli jõudsin ma alles õhtul poriselt ja wäsinult koju. Aga Dubberichi ep näinud ma mitte, waid see wiibis suurema osa oma ajast toas lufutatud uffe taga. Ja tihti, minnes hommikuti Issanda wiinamäele tööle, nägin ma weel küünlatuld ta toas. Tuli aga ka ette, et ma õõsi üles ärkasin hirmsa mürina ja kolina peale, mis kostis ülewalt Dawid Dubberichi toast. Kui see esimest korda juhtus, siis ruttasin ma üles, sest ma kartsin, et talle midagi wigaga on juhtunud. Aga Dawid Dubberich tuli õõluues mulle wastu ja ütles, et tal midagi ep puuduwat, lastu ta teda ainult rahus

olla. Aga waata, kui mina teda nii seismas nägin, siis läksid minu filmad lahti ja ma nägin, kui üpris wanaks oli endine priske ja jumelas Dawid Dubberich jäänud. Ja siis oli mul üpris hale meel seefinatse õnnetu inimese üle. Aga ma pöördusin ümber ja lahkusin taha — ning ep lausunud sõnagi. Aga terve õõ olin ma palunud ja palvetanud ning hüüdnud Issandat, Wägede Jehoowat appi oma hinge häda sees.

Ja umbes samal ajal algasid Dawid Dubberichi sõidud. Ta laskis ratendada tulise täku saani ette ja lihtas kui maruhoog õuest wälja. Waid lumepilto märkis ta teed. Kolme, nelja päewa pärast tuli ta tagasi ja wiibis jällegi nädalate kaupa oma toas. Aga noor ja tuline täkk oli pääle sõitu wäsinud ja waewatud. Mitu päewa seisis tal nahl seljas märg, sõrmetes ja sapsudes waht, jalad aga wärisesid ja wabisesid tal weel nädalapäewad järele.

Kus Dawid Dubberich neil päewil wiibis, jäi saladusels, ja sageli murdis ma unetutel õddel selle küsimuse kallal pääd. Aga inimesed rääkisid temast wäga halba, mida mina mitte uskuda ep tahtnud. Ja siis tuli näärifuu!

Aga waata, ühel õhtul istusin ma üksi omas toas ja walmitasin pühapäewast jutlust. Dawid Dubberich oli oma järjekorralisel sõidul. Sulaseid meil ep olnud,

sest wiimane oli minewal nädalal lahkunud, kuna kartis kattu nakawat. Meil oli nimelt kaks tüdurikut kattu furnud ja wana Madde oli tol õhtul külas. Nii ep olnud ühtegi hingelist pääle minu majas. Lulutasin uksed. Tõstsin neile rasked tabad taha. Sulgesin ja riititasin afnauugid, ja tulin siis uuesti, et lõpetada oma pooleli jäänud jutlus. Majas oli kõik nii waikne, et mul jube hakkas. Teggin aga südame kindlaks ja mõtlesin Lunastaja pääle, kelle käes meie elu seisab. Kui ma nii sääl istusin, waata, siis sündis, et mul filmalaud wägisi kinni hakkasid wajuma. Küll püüdsin neid awada, aga see ep olnud mitte wõimalik, küllap oli ka siin Kuri ise mängus.

Ma ep tea, kui kaua ma seal nii tulkusin. Ürkasin aga korraka mingi mürina ja kahtlase krabina peale, mis ülevalt Dawid Dubberichi toast kostis. Mu ümber oli kottpime. Küünal oli ära põlenud wõi ümber kullunud. Mu käsi lebas weel lahtiolewal Piibli raamatul ja kael oli ebaloomulikust olekust walusaks jäänud. Kuulatasin pingutatult. Pimedus näis mu kohal ülisuure wõlwi sünnitawat ja ma tundsin enese oma südames ja hinges wäikeste ning jõuetu oletwat. Hoidsin hinge kinni, aga ma ep kuulnud midagi; waid tuul sabistas sarikates ja katuseõlgedes ning kull kriifus tornis. Ja waata, siis tärkas mu süda-

mes üpris suur hirm. Wabise-
watel huultel püüdsin lugeda „Meie
Jsa“, aga see ep olnud mitte wõi-
malik. Ma püüdsin *aequam rebus
in arduis servare mentem*, mis
ep ole maakeeles muud kui ras-
letes olufordades alal hoida mee-
lerahu. Istusin päris waißelt ning
ep liigutanud oimugi. Kõik kriif-
sus ahju kummil nii kohutatwalt
kõwasti, et mu kõrwadel hakkas
walus. Põrandalaud praksatas,
mis kostis suurtükimürtsuna. Ja
waata, nii ma istusin säääl keset pi-
medust, ja Jumala Waim oli lah-
kunud minust, sest kartus walitses
mu südames ja hirm wangistas
mu meeli. Mu patune ning nõder
süda peffis nii kõwasti wastu roi-
deid, et ma seda kuulsin, ning ma
olin wäga suures hirmus elik kar-
tuses, et leegi seda wõtab kuulda.
Aga selfamal ajal kuuldus ületwal
sammusid; need tulid trepist alla,
põõrdusid kõõgi poole, kustil pau-
gatas uks, sammud tulid uuesti
tagasi ja peatusid mu ukse ees. Ja
siis tundsin ma ülirwäga suurt kar-
tust, ning waata hiußed tõusid mu
pääs püsti, ning ma olin enam
surnud kui elaw. Aga waata, sam-
mud läksid wiimaks jällegi trepist
üles ja kõõl oli jälle wainne nagu
ennegi. Ja siis olin ma üpris sü-
gawates mõtetes, ning ma panin
wäga imels, kes see õine wõõras
wõis olla. Kas oli Dawid Dubbe-
rich tagasi jõudnud? Aga omas
waimus teadsin ma, et leegi ju

majja ep pääsnud, sest igal pool
olid üpris suured riitwid ja tabad
ees. Ning waata, ma tõusin üles
ja atwain tasalesti ukse. Aga see
oli kui kiusaja ja kriifsus üpris kõ-
wasti. Ja siis ma panin tähele,
et ületwalt kirjutusetoaast langes wal-
gustwihl trepile. Ning selfamal
ajal kostis ta selgesti kabin ja ko-
guni kõnekõmin. Aga siis tuli külm
rahu mu hinge ja ma panin waimu
kindlaks ja laususin endamisi:
„Sinu Lunastaja on sinuga! Inim-
laps, keda sa kardad!“ Ja kui ma
nii sain mõelnud, waata siis sain
ma üpris julgels ja kindlaks. Ning
ma astusin tasalesti trepist üles.
Õnneks oli see paksu wainbaga kae-
tud, nii et mu sammusid kuulda
ep olnud. Igaks juhuks wõtsin
ma tuhwid jalast ja läksin waißelt
sollides edasi. Läbi eestriide lan-
ges lai walgustwihl trepile. Eibi-
sesin kiiresti üle selle ja peitsin end
eestriide taha, kust ma wabalt läbi
praokilolewa ukse tertwet tuba wõi-
sin näha. Aga waata, mida ma
nägin, see hämmastas mind üpris
wäga.

Dawid Dubberich seisis kirju-
tuslaua juures, rasle reisikafukas
seljas, kartwane soobelmuits pääs,
nagu oleks ta alles äsja koju jõud-
nud. Laua laekad olid pärani
lahti ja ta tuhnis kiiresti, ärewalt
paberites. Laual lühtris põles
küünal, mille taht oli liiga pill,
põles seepärast tuhmit ja ähmaselt.
Aga mu waim ja mõistus olid

imelikult selged ja ma nägin arenemat sündmust imeliku selgusega. Ja waata, kõik detailid on mu mällu otskui raiutud ning ma võidin kõik täpselt siia üles märkida.

Uga Dawid Dubberichi nägu oli kahwatu ning otskui roheline. Koon tungis teratvalt esile ja suu

kades. Minult kahwatu kollane küünlaleel wilkus ning wärises otskui hirmus. Korraga kuulsin ma sosinat, mis muutus pea lähisemiseks ja mis sarnanes üpris wäga sae wihinaga!

— Kutta! Ueg möödub ...

Kutta!

Kõnelejat ma ep näinud. Uga

T. O. Ü-g. Õpilaskonna esindus ja juhatus 1932/33. õ-a.

Esimene rida vasakult: F. Ütt, laekur; R. Lumi, abisekretär; A. Põdra, õpilaskonna vanema abi; õp. E. Valdas; I. Amberg, õpilaskonna vanem; A. Kiipus; E. Palm, sekretär. Teine rida: M. Laan, R. Lipsperg, V. Kippik, E. Kippel, O. Rooser, V. Nikmann.

oli krampilikult kollu pigistatud. Uga waata, alles nüüd nägin ma suurt werist haatwa, mis põigiti pahemast kõrwaist risti üle oimu ja otjaesise hiustesse kadus. See ehmatas mind üpris wäga ja ma ep leidnud mitte wastust, kust ta selle haatwa oli saanud. Tuba oli hämaruses. Warjud hõljusid nur-

Dawid Dubberichi ma ep unusta ealeski. Ta ajas korraga enese sirgeks; käes oli tal juhuslikult Taa-weti Lauluraamat, nagu ma seda wastnurladest ja kullatud seljatangusest ära tundsin. Ning waata, ta tõstis selle nagu wannutades üles, aga näos paistis tal säberdune ahastus ning meelegeide, et

see mind südame põhjani wapas-
tas. Aga siis willus küünlaleel
ja kustus. Külm õhuvool riitwas
mu nägu. Ning taas — oli majas
jällegi wailus. Mina aga tormas-
sin meeletult trepist alla oma tupp-
ja sulgesin ukse, ning heitsin oma
Issanda ette põrmu. Ja oli kesköö
ning *altum silentium!*

Aga järgmisel hommikul leid-
sin ma hobuse õuetarawas, aga
Dauid Dubberichi ep leidnud ma
mitte. Suuremat otsimist elik aju-
jahti ep saanud ma forraldada,
sest ma ep leidnud inimest, kuna
mehed olid kõik sõjas, sest mosku-
lased rüüstasid jälle maad.

Aga waata, Issanda palge ees
ep jää midagi saladusets. Tuli taas
jällegi kewade ning sulas lumi.
Ning oli hall udune kewadepäew.
Taewas oli hall ja maa must,

ning minu südames oli tühjus. Ja
kõik oli nii wäga igaw, troostita ja
mõtteta, et taewasli nuttis ja ha-
lises. Aga siis leidsin ma Dauid
Dubberichi kalmistul wastu kiri-
tumüüri käärkambri seinaga taga is-
tumas. Ja kui ma end ta forjuse üle
kummardasin, et palwetada, waata,
siis nägin ma Taaweti Lauluraa-
matut koolja sõrmede wabel. Wa-
pustatult langesin ma põlvili ning
laususin endamisi: „Issand, su
teed on imelikud. Sinu weski jah-
watab aeglaselt, kuid igawesti! Ole
mu hingele armuline. *Levis sit
tibi terra! Amen!*“

Aga seesinane sündmus on kirja
pandud kaks ajaستاega pääle suurt
kattu ja näljaaega.

ANNO Domini 1699. Audros.

Dixi et salvavi animam meam!

AAMEN

A. Põdra.

Kalmistul.

T. Ö. Ü-g. Humanitaaringi 1932. a. novellivõistlusel II auhind.

Tumedalt krabisedes kukkusid
jäätunud savitükid vastu valget puu-
särgi kaant. Alguses ikka kolm
korda järjest, siis vähemate vahe-
aegade järele jälle kolm korda jär-
jest, kuid kui leinajad hulgana tulid
hauda veerele, kahmas igaüks maast
külmunud savitükke, et täita viimast
kohustust lahkunu vastu — ei võid-
nud krabinas enam kindlas järjekor-
ras üks-kaks-kolm lugeda.

Taevast langes valgeid lumeebe-

meid ja meie õpilased tammusime
kohal, et külmetuvatele varvastele
sooja saada. Seisin minagi, toetu-
des naaberhaua ümbritsevatele aiale,
ja vaatlesin, kuidas üks või teine
rätiga silmi pühkis, kuidas keegi
mustas mantlis kullinokaga sarnaneva
ninaga härra kogu aja nuuskas äge-
dalt nina ja kuidas väikesel pruuni-
silmalisel tüdrukukesel, kes kõvasti
ema mantlivarukast kinni hoidis, pisa-
rad paletel olid külmunud läbipaist-

vateks jääribakesteks. Kõrvalseisev klassijuhatajagi nuttis vaikselt oma valgesse pitstaskurätikusse. Minul külmetusid jalad ja seepärast neid tugevasti teineteise vastu tagudes, kuulasin langeva savi krabinat.

Ajuti kostis varese kraaksumist — ja siis alustati sealpool laia ristteed vist jälle kellegi matusetalitust, sest hele leinalaul kostis selgesti meieni.

Et mitte ikka ja ikka enese ees näha teiste nutust tursunud nägusid, sulgesin silmad taskurätiga, sest mitte midagi nähes oli hoopis kergem, ja pealtvaatajad võisid arvata, et nutan . . .

Pruune juukseid, suuri halle silmi, kollakaskahvatut jumet ja vaevalt-märgatavat armi lõua lähedal kaelal — kõiki neid nägin korraga, kui augusti lõpul uudsusttulvil südamega sammusin alla koolitrepist.

„Sina! . . .“

„Tere Silvia! kus klassi?“ — „Esimesse!“ „Jumalik! — mina ka. Isume lähestikku — eks? Mu ees on just vaba koht . . .“

Ja otsustavalt haaras ta käsi mu randme.

Pole siin aastatega midagi muutunud — imestan eneses. Mia, nagu teda juba aastaid tundsin: alati ruttav, kärsitu, katkendliku kõnega.

Tiris mind kättpidi klassi — ja nii me siis jäimegi istuma: mina ette, tema mu selja taha. Ja päevad veeresid ühetasaselt kui helmed pika ühetasase niidi taga. Ei me iialgi hakanud teineteisele oma sõprust sõnadega tõendama; kui aga küsiti teda, hoidsin konsekti oma seljal, mina vastates „pääsesin“ alati tema võrratu suflöörioskuse tõttu. Päril „löömingud“ olid algebra ja geomeetria tunnis. Kuidagi ei võtnud x ja y Mia ajus sobivat seisukohta. Siis rebiti käsivarrest küll

mind, küll mu pinginaabrit, et aga kuidagi „omadega läbi tulla“. Selle eest aga inglise keele tunnis ta vuristas „The Daisy“ nii, et kartsin teda silmapilk hingetult maha kukuvat, sest ega siis polnud aega hinge tõmmata, kui küsiti — ja kui oskasid!

Kooliteegi oli meil ühine. Ja või meil sealgi muud jututeemat oli, kui see, kuidas päkka hoiti ühe või teise aine eest. Ja et faktilist tõendust oma sõnade valingule tuua, tõmmati lähema laternaposti all kinnas käest ja küsiti süütult:

„Eks si n a g i märka, et päkakkont kohe sinetab suurest pigistamisest?“

Ja minagi märkasid vist küll, sest olin isegi kogu keemia tunni oma „kõikvõimsat päkka“ hoidnud.

Suvevaheaeg lahutas meid ligi kolm kuud — ja me olime teineteisele kirjutamiseski liiga laisad. Kui me sügisel jälle kooliruumides kohtusime, teadsime kõnelematagi, et jääme vanadele kohtadele istuma.

Esimesil nädalail oli suveseikluste jutustamiseks tarvilikud kõik õppevabad silmapilgud, kui aga need olid kõik lõpetatud, algasid jälle koolielu igivanad — ja siiski alati uued sündmused.

„Täna vedas — oi!“ „Mina aga „lendasin“ ajaloos, oi, oi“ . . .

Tuli talv: jõuluvaheaeg, ja siis jälle uued õpinädalad.

Kord, tuisusel veebruariõhtul, kui piki Karlova tänavat sammusime tahapoole, seisatas mu naaber nii järsku, et jäin imestudes talle otsa vahtima.

„Taevas halasta! mis sul on?“

Mia jalgade ees maas pidi vist midagi väga huvitavat olema, sest nägin teda ainiti sinna vahtivat.

„No, hakka juba liikuma, sa ki-

vine Loti-naine! Ootad vist, et tuiskav lumi sust soolasamba asemel lumesamba meisterdab.“

Näilikult väsinuna toetus aga Mia enese taga olevale majaveerele.

„Silvia ütles, ütles siiralt, mis sa teeksid, kui teeksid, et varsti peaksid surema? Mis sa teeksid, kui sulle, ütleme, kolm — ei, kuus kuud ainult veel elada antakse?“

„Ah mis ma teeksin, ma . . . lollus, kuidas võivad sulle niisugused mõtted üldse pähe tulla! Säh, säh!“ ja haarates maja veerele sadanud lund, paiskasin selle hooga talle vastu nägu. Kuid Mia seisis. Seisis püstipäi ega teinud ainukestki liigutust minu suunas. Lumi oli ta pehmele tumesinisele baretile kinni jäänud ja silmile langenud juukse-tukki näis lumest valgena.

„Kas tead, mis mina teeksin? Sa ei tea. Vaata, ma veel elaksin. Küll ma veel elaksin ja võtaksin elult, mis talt veel üldse võtta võib! Ainult, tead mis, — päeva ja tundi ei taha teada. See oleks hirmus!“

„Kuule, lapsuke, mis sul täna on? Kus vanake välja tulnud, kes juba surmatunnile mõtleb.“ Ja et end temast targemaks teha, filosoferisin tähtsalt edasi:

„Kui sul aga selline teema käsil on, siis mõtle järele: mis sul õige elult võtta ka on? Kus on sul raha, kus kuulsus ja kõrgus, kus kõik need võtmed, mis avavad ukse sinna, kust üldse midagi võtta saab? Peale selle võib ju meist igauks täna, homme surra, ja mida me saame siis siinjuures teha. Ei midagi — eks? Üks teadlane — tont, kuidas ta nimi nüüd on? Vaat' mitte ei tule meelde, vist Pyne — või midagi sellist — ütles ka, et tööta, nagu elaksid sa igavesti, ja palveta, nagu sureksid sa juba homme!“

Kas pole tõsi, ja lõpuks märkad vist isegi, et minust aja jooksul päris korralik naispastor võiks saada, igatahes eeldusi ju on.“

Leidsin, et olin väga targalt ja tabavalt kõnelnud, kuid Miale vaadates ei leidnud sealt ainustki pilku oma leiduse kinnituseks. Tüdruk seisis endiselt, õlgadega toetudes vastu lumist majaseina. Ta näo pöördes langes hele laternavalgus sinna ja nägin ta palgelt veeremas kaks jämedat pisarat. Ei osanud minagi nüüd midagi peale hakata.

Sääl käänas nurga tagant tuutuvat auto, ja sellest kui virgudes sirutas käe ja lausus vaikselt:

„Luba, et jätkaksin üksinda koduteed. Hääd ööd, Silvia!“

Pööras selja ja hakkas liikuma tahapoole vähe küürutõmbununa ja portfelli tugevalt kaenla alla surudes. Seisin seal, kuni silm ööpi-meduses teda enam ei seletanud.

Järgmisel õhtul, vaevalt vabanes ülirovastest, haarasid soojad käed tagaselja mu silmi. Vallanes nägin Miat enese ees — särava ja vadistavana kui kevadine värvuke.

Jumalakeeli palus, et mõtleksin „temale“ kui tuleb eesti keeles klassitöö. Ei ainsatki vihjet eileõisest kõnelusest.

Oi äraseletamatut noorusrõomust pulbitsevat verd! See tarvitab vaid öö rahulikku und — ja endisest hirmunud, surmakartvast vanakesest on jälle kujunenud vallatlev, reibas laps!

Ei olnud sel aastal meil enam juttu nii tõsiseist asjust.

Maikuul, kui elasime kõik peatse vallanemise tähe all, märkasid, et mu suflööri, sosistades ajaloo ülitäht-

said aastaarve, tihti kõhahogudest segati.

Kaastundlikult küsides kuulsin, et olevat vist külma saanud, igatahes polevat midagi tõsisemat, vaid päris tavaline kevadine kõha. Rahuldusin, sest lugu ise näis tõepoolest süütuna, pealegi: keda meist mõnikord kõha ei vaevaks?

Suvepuhkusele vallaenenud, külastasin temaga koos ta vanematekodu. Töötasime ja lõbutsesime koos päevad läbi ja siis märkasim imestusega, et see „tavaline kevadine kõha“ ei kavatsegi Miat hüljata. Üha tugevamakski näis muutuvat, ja kui lahkumise varahommikul ta hüvasti jätsin, leidsin ta öölaualt kraadiklaasi, mis näitas 38,7.

„Kellele see kõrge palavik kuulub?“

„Paar päeva tagasi valutab mul pea, siis kraadisin, eks vist tollest ajast seisabki alla löömata.“

Siis lahusime. Toetudes vastu pehmet autopolstrit sulgesin silmad ja kuulsin, kuidas vasarana tagusid ajus sõnad:

„Salgad, varjad. Minu eest varjad — miks? Ei olnud su kraadiklaas mitmendat päeva alla löömata, vaid võtsid selle minu sisenedes põuest. Tundsin temas sinu ihu sooja, miks sa siis salgad?“

Kolmandalgi sügisel olime jälle koos. Lõbusana nagu tavaliselt jutustati mu selja taga üllilõbusaid juhtumusi möödunud suvest — ja mulle paistis, kui oleks jutustaja nägugi suve jooksul kitsamaks jäänud. Häälgil tundus kahisevana ja kõnet takistasid tihti kõhahood.

Nädalat kaks käisime jälle koos kodutänava ja kooli vahet. Siis kord õhtul leidsin seljataguse koha tühjana. Järgmistel päevadel samuti.

Läksin hää karjasena kaotsiläi-

nud lammast otsima. Leidsingi selle voodist paksu vaibavirna alt.

„Noh plika, mis auruvanne sa siin vatikoorma all võtad? Kus kool!“

Temperament, kes ei lase end suruda reeglitesse. Kooli naispere aktiivsemaid tegelasi.

Püüdis vastugi naljatada, kuid hästi ei tahtnud see õnnestuda, ja lausus siis lõua värisedes närvlikult:

„Sa küsid veel kool! Palavik, ainult see kuri palavik on süüdi, et sinnani ei jõua. Ja pistab — tihti, tihti pistab valusasti siin, paremal poolel . . .“

„Ah, mis sa kurvastud! Saad terveks, tuled jälle kooli ja õpid puuduva osa mõne päevaga järele. Näe, mina olin eile koolis, kus „veeres aga laviin“: keemias küsiti. Kujuta ette: ise ei olnud raamatut näinudki ja sina puudusid ka selja taga — kus Vald — — —!“ ja peagi särasid tekivirna alt huvituvil silmad. Päälmine tekk langes põrandale, juba suurrätikki järgnes sellele.

„Ole hää ja anna kraadiklaas, mul on selline tunne, kui oleks mu palavik korraga mitu kraadi vahet langenud.“

Ei olnud küll langenud, kuid meeoleolu oli muutunud märksa paremaks.

Ja juba järgmisel nädalal oligi Mia mu selja taga. Rõõmustusin siiski veidi vara, sest sellist lõbu jätkus vaid neljaks või viieks päevaks. Siis tuli juba järjekindel puudumine ja keegi naisõpilasist asendas tühja koha mu selja taga. Novembris teatasime direktorile, et Mia tervis sunnib teda aasta vahepeal puhkama.

Kooliellu see mingisuguseid muudatusi ju ei toonud, ja uued mured ja rõõmud jätsid Mia, kes viibis maal vanematekodus, tagaplaanile. Kirjutasin talle, et vähematki kontakti tema ja kooli vahel alal hoida.

Alles detsembris, mõni päev enne pühadevaheajale vallanemist tuli kiri. Väriseva käega, vaevaltmärgatavatest pliiatsijoontest olid moodustatud tähed, sõnad, laused. Niisiis oldi juba sanatooriumini jõutud.

Pühadeks palus end külastada.

Läksingi. Tee oli pikk ja kuhjatuisanud hangedes tuli põlvini su mada, et läbipääsu leida. Hobuse tee oli parem, kuid seal oli kallak niivõrd jäätunud, et parima tahtmisega kümme sammu kõndida ei saanud, kui selle vahe sees vähemalt paar korda „puhatud“ poleks. Ja kelle kondid, olgu nad nii paksu rasvakorra all kui tahes, oleksid häatahtlikult suhtunud sellistesse „puhkustesse“! Oli videvik, kui haigla uksest sisse sammusin — — —

Oi töbi, süd ametu rõõvel, kas sul pole häbi riisuda nooruselt seda, mis ometigi noorusele kuulub? Kas su täitmatu isu pole rahuldatud

vanakeste verest ja lihast — mis pärast kustutad sa noorte silmadest sära, huultelt puna ja võtad värsket ilusa liha nende luudelt. Vare — inimvare — lamas muu ees madalal raudvoodil, kui sinises kleidis õde mind voodi ees peatas, mille nimelaud kandis Mia nime.

Võtsin ta luise käe — kui siniseks see oli muutunud! — ja nii me istusime sõnatult tumenevas haigla toas. Polnud julgust alustada ega lausa otsagi vaadata, sest tundsin sellise inimvare ees häbi oma priske välimuse ja alles veel külmastõhkuvate, punaste palette pärast . . . Imelik . . .

Viimaks, kui toas juba päris hämaraks oli muutunud, küsisin tasa:

„Pea ma tule süütama? Ja. Nii. Nüüd aga räägime millestki lõbusast, või pea sulle lugema midagi. Tõin sulle raamatu ja arvan, et oled mu valikuga päris rahul. Jah?“

Ta sinakad õhukeseks kuivanud huuled püüdsid naeratada, ja tugevamini mu kätt pigistades lausus kähiseva häälega:

„Räägi midagi koolist — eks?“

Rääkisin siis. Ei jätnud vahele pisimatki juhtu ja et kogu lugu veel lõbusamaks teha, lisisin enda poolt vähemaid vihjeid, milliseid tõepoolest polnud olemaski. Seda lõpetades märkasin ta silmis siiski tagasihoidud nuttu.

„Jah, kool! Võid sa ka oletada, kuidas igatsen kogu aeg kooli. Igal õhtul võtan tunnikava ja vaadeldes kella, ütlen enesele: nüüd Mia, võta kokku — teistel on algebra. Nüüd saksa keel — võibolla isegi klassitöö! Ja nii — ma elangi — kogu aeg vaimus — teie keskel.“

Kuid eks ole — ma saan ju terveks, lähen kooli, õpin jälle — samuti kui varemalt — na, mis ma

nüüd räägin! — palju, palju paremini õpin siis. Kui see peaks ka tuleva sügiseni vältama, eks? Isa lubas mind ristiisaga mereranda saata, eks seegi avalda oma mõju?“ ja mustade varjudega silmad vaatasid küsides ülespoole.

Kindlasti tuleb Mia kooli. Ega see haigus nii kohutav polegi — ja kui veel mereranda ka saab, siis pole tervenemises vähimatki kahtlust.

Tema tulles kooli aitaksime kõik koos tal puuduva osa järele õppida, saagu aga ruttu, ruttu paremaks!

Hetkeks näis, kui välgataks hallides silmades endine Mia — ja jätkus sellesti, et jutelda eelolevast kogu õhtu.

Väljas oli päris pime, kui üles tõusin ja läksin ülirõivaid selga ajama. Kindaid kätte ajades tegin haigetoa ukse praokile, et lehitada veel kord hüvastijätuks. Madala raudvoodi üle kummardas põetaja ja püüdis lohutada ägedaltnutvat Miat.

„Mia, kulda“, jooksin juurde, „jäid ju nii ülevasse meeleollu, milleks nüüd see nutt? Tead ju küll, et pead eriti nüüd tugev olema“.

Niiske värisev käsi otsis minu oma ja selle leidnud, kuulsin, kummardudes üsna ta lähedale, teda soostavat:

„— — — Mäletad toda õhtut seal — Karlova tänaval“ . . . Lumi tuiskas samuti kui täna — ja siis ma juba aimasin. Ah, kõike seda aimasin tookord . . . Sina ei mõistnud siis mind, ja nüüdki ma ei saa enam kuidagi sest painajalikust mõttest valla. Aita . . . aita sinagi, Silvia . . .“

Kuidas võisin minagi siin aidata? Siiralt julma tõtt näkku paisata, selleks puudus julgus, valetamiseks puudus jälle jõud. Nii istusin siis vaikides voodi serval, silusin ta hi-

gist niiskeid, läiketa juukseid, kahvatut palet.

Silmanud laual enesetoodud raamatut, hakkasin tasasel häälel lugema . . . Kui silmad viimaks raamatult tõstsin, magas haige raskesti katkeliste hingetõmmetega. Võtsin pliiatsi, paberi ja kirjutasin lugemisajal meeldetulnud tsitaadi Tammsaare „Töest ja õigusest“:

„— Kes on võitnud surma nukuruse, see ongi surma võitnud, sest mulle tundub, et surm polegi muud kui suur nukrus. Oled sa sellest kord üle, siis oled kõigest üle.“

Silvia.

Töö takistusel nägin teda järgmine kord alles 6. jaanuaril sel aastal. Paar nädalat oli kaunis tuntavat mõju avaldanud: haigus näis põhjaliku töö tegevast.

„Kuidas ma sind ootasin — Silvike! Tead see, mis sa tookord kirjutasid — — —“

„Ärgem rääkigem jälle kurbadest kasutatud asjadest. Soovid, ma jutustan sulle hulga uudiseid — muide sa näed kosunud välja.“

„Kas ikka tõeliselt? Kuulsin arstigi täna hommikul öele ütlevat, et mind polevat tarviski kaaluda — olevat silmaga näha — ah, siis parem näen. Kuidas sa mind rõõmustad!“

„Ja, ja — ja.“

„Aga raske on olnud paar viimast ööd. Arst arvas, et ma üleliia koolile mõeldes end väsitän —“

„No — mis sa siis mõtled nii palju!“

„Ah, ega ma ainult koolile ei mõtle. Mõtlen kogu elule — kogu oma möödunud elule. Nad saatsid uuel aastal mulle õpetaja — mispärast? Kas sa ei aima? Ei, ei,

ära räägi nüüd vahele. Ma olen sellest juba niipalju üksi olles mõtelnud, et surm — jah, ütlen seda päris avalikult — niisiis, surm ei näigi enam nii kohutavana. Kolmas päev on mul juba küünealused sinised ja jalad ei taha kuidagi enam soojeneda. Kas pole see kindel tunnus? Siiski vaevab mind ööd ja päevad põletav küsimus — millele keegi ei vasta. See tilgake verd, mis mulle veel jäänud, kisen-dab vahet pidamata Elu järele ja nõuab vahet pidamata vastust küsimusile: miks? ja misjaoks? Ei vasta siin Elu ega Igavik. Miks pean just mina see olema, kes nii ruttu lahkub elavate seast? Miks pean just mina see olema, kes teid, kõiki teid — mu sõpru — esmalt hülgab teadmise-ga, et kõik teie elades veel nii mõndagi võite evida, mida mina enam ei saa. Võibolla elu tõstab teist paljusid kõrgetele mägedele, teisi paiskab jalgtee porri — aga üks on teil ometigi mõlemail, see on: Elu. Kas ma ei ole noor? — Kas mul ei ole omajagu ilu? — miks ma ei tohi siis noorena elada? Kas minu jaoks siis enam ilmas ruumi ei leidu? Mõistad sa mind, nähes mind siin praegu sellisena — kui küsin: misjaoks pean ma siin elavalt mädanema? Silvia, Silvia — ütle, kes vastab neile küsimusile? Homme õhtul lähed sa kooli. Kõik võibolla olete kohal, lõbutsete koos, kannate koos raskemate ülesannete muresid — mina aga puudun! Oled sa Silvia kordagi mõtelnud, mis pean mina homme pool kuus tegema, kui tean, et kogute saali õnnesoovide saamiseks eelolevaks poolaastaks? Sa vaikid... Teadsin seda...“ suurest seesmisest pingutusest olid suured hihigelmed ta laubale tekkinud.

Võtsin rätiku ja, pühkides neid, kõnelesin suurest elusügavuse saladusest, millest meie — surelikud midagi ei tea. Aimata võime ainult ja sellepärast peame rahulduma sellega, mis kellelegi antud kanda — — —

Aegapidi rahunes ärritatud näoke ja ta uinudes tõusin tasa, et veel samal õhtul koju jõuda.

Järgmisel õhtul täpsalt kell pool kuus, kui kogu me koolimaja sumises kui suur mesila rõõmsast jutust, sulges sinises kleidis ja valges põlles öde Mia silmad ja laotas laia valge lina üle ta madala raudvoodi.

Kell pool seitse teadustati ta surmast minule, ja olgugi et olin aimanud seda juba kogu haiguse kestel — minnes taha koridori nurka sooja ahju lähedale lasksin pisaratel vabalt ja takistamatult voolata...

„Silvia, kas sa ei alustaks lõpplaulu, saad sellega kindlasti paremini hakkama kui ma ise, palun sind!“

Ärkasin kui ulmast ja, võttes rätiku silmilt, nägin, et kõneleja oli Mia ema. Kui matuselised juba laulsid monotoonset leinaviisi, märkas, et õudsest sügavast savi-august oli valminud valgete lillede ja kuuseokstega kaetud kalm. Lilli oli isegi kalmu kõrvale asetatud.

Lumeebemed aga olid vahepeal tihenened ja katsid valge hapra kor-rana leinajate musti peakatteid. Klassivanem oli vist kõnegi pidanud, sest õpilaste toodud pärg ilustas lillerohke kalmu vasakut külge.

„Vaata Mia! Kas meil tarvitsebki küsida nüüd veel miks? ja misjaoks? Sest, olgugi et läksid, oled siiski siin. Istud igal õppetunnil mu selja taga ja kõnnid kaasa, kui sammun tuisakaval talveööl koolist kodu poole. Kas see sindki ei lohuta? Mind küll.“ 13. 12. 2.

G. Adamson.

Varakevadine form.

T. Õ. Ü-g. Humanitaarringi 1932. a. novellivõistlusel II auhind.

Küllap sääb kaugel silmapiirilt tõusvate mustavate metsade taga võisid juba puhuda vaevaltmärgatavad kevadet ennustavad tuuled ja aegajalt keskpäeviti soojeneva päikese paistel sulama lüüa varjulisel, tuulevaikseil taluõuedel lumevaip ning tekkida auke raskeltkoormatud õlgkatusel, helkivate veenirede tilkudes räästaist.

Pidi ju lähenema kevad, oleks pidanudki teda juba siin märkama, aga ei, ja see ei pidanud tähendama hääd, nagu tõendasid ilmastikus kogenud kalurid, selline kangekaelselt kauapüsiv jää võis seista üle tindipüügi-aja ja laguneda järsku, ootamatult.

Kaluriküla magab. Ei kuuldu muud kui hobuste puristamist tallis ja üksiku külmetuva koera ulumist vastu hämaralt loitvat kuud, mis, ilmudes aegajalt tumedate pilvede varjust ja libistades oma kuma üle jää ja lumelaigulise järvepinna, muudab laigud jooksvaiks tontlikeks olendeiks. Suure mustava koguna paistab küla kuuvalguses, kohati kõrgemate majade ja puude varjude venides helkival lumel. Ta magab, vaid kuu kadudes hetkeks pilve taha silm seletab hämaraid tulesilmi, tulevaina väikesist aknaist, mille taga süüdatud tuled jumalakujude ees.

Veel loidab kuu, veel püsivad varjud, kui juba küla hakkab avaldama elumärke. Kriikuvad ukсед, väljuvad pikahabemelised kalurid. Avatakse talliüksed, tõmmatakse välja kalastusreed ja rakendatakse nende ette pika ja külma talve kalastusret-

kist vaevatud, ärakurnatud, kondised, seljast haledalt lookavajunud loomad. Kostavad rõvedahäälsed venekeelsed vandesõnad ja naabrite teretused üle külatänava. Korstnaist tõuseb suitsupilvi, suitsu laiudes härmatispilvena küla kohale; sees läidavad naised samovare.

Venib kitsaid suitsujugasid ka madalaist onnest järve- ja metsavahelisel lagendikul. Hiljem jalaste rudisedes ning piitsa plaksudes liigub igalt poolt küla suunas kalastusregesid, veetud kurvakuulisist, kurnatud hobuseist, kelle omanikud, raskelt kasukaisse mähitud, keskelt vööga kinni tõmmatud, istuvad reeveerel ja sunnivad neid piitsa abil kiiremale sõidule. Need on kantnikud, rentnikud, keda ei suuda toita väike ja kehv põllupinna ja kes seepärast otsivad kõrvalteenistust kalastamisest koos vene kalurite artellidega.

Kui on joodud tühjaks samovar ja keha aetud seega kuumaks järvel puhuvate kõledate tuulte ja külma vastu, kogutakse artellidesse. Jõuavad päralt ka eestlased-kalurid ja liituvad artellidega. Kõlavad hüüded, eesti- ja venekeelsed hõiked läbisegi, piitsa plaksud, valjud nõõtamised, ja taas venib kalurite karavane järvele, vastu idasttõusvale veretavale päikesele, mööda purpurset pinda. Lõputult venib karavane ligidale ja kaugel, ikka artellikaupa reas. Metsikult vingub piits, hirmunult, meeheites tõmbavad hobused, tehes armetuid hüppeid. Kalurid lisavad hoogu, ei keegi taha olla aeglasem

teisist. Näib, nagu oleks võiduajamine, nagu oleks lubatud määratu tasu sellele, kes suudab kinni püüda üha rohkem silmapiirile kerkiva päikese, enne kui see jõuab kerkida kättesaamatusse kõrgusse.

Vaeselt ja vaevaselt venib elu praegu Peipsi-äärseis kalurikülades. Pole siin enam seda elevust kui siis, mil oli lahti piir ja mehed kogu talveks sõitsid suurele ja kalarikkale järvele Laadogale ja kust tuldi vaid lihavõtteks enne jää lagunemist. Vaat, siis oli elu, kui tulid mehed, taskud täis talvisest kalastusest saadud tsaarirahasid, regedel lastiks naistele ja tütardele Peterburist kaasatoodud kirevavärvilisi kalleid rõivaid, suuretorulisi grammofone, maiustisi ja isegi kullatud ja hõbetatud jumalakujusid, kuna oldi ju ka väga usklikud ja palvetati rituaalide kohaselt. Siis läks alles lahti pidu, mis kestis peaaegu kogu suve. Oi seda rõõmu ja slaavi hingele omast rutulist joozumust! Igal aknal hüürgas grammofon ja ülemeelikult lärmati laudade taga, millel aurasid kohutav-suured peegelläikivad samovarid. Või jälle neid kirevais seelikuis hulgani trallisid külatänavail lõbusaid rahvalaule, või ulja tõmmu noormehe vägeval harmoonika hüüratusel ammutamata temperamendiga tantsisid kiiretempolisi vene tantse. Ei siis sellal suurt vahet olnudki vene suure rahvuspüha, nn. pogorodit'sa, rukki-maarjapäeva ja hariliku päeva vahel. Kuid ei unustatud ka hingelisi tarbeid — ja kõikjal loitsid alatiselt suured parima õliga süüdatud lambid jumalakujude ees. Ja vaikse ilmaga mehed sõitsid vahel järvele kalastamagi, kuigi see sõltus rohkem nende kalurlikust tarbest vee ja laineteõhu järele kui ülalpidamise, eluhoidise muretsemise vajadusest. Kui siis

õhtuhämaral jõuti koju, kui kuuketas helkiva valgusejoa saatis läbi tasatasa vabiseva veepinna, siis valdas vene tõusu ja mõõnaga sarnlevat hinge vaikne kurbus ja kostis sellal vaikselt õhus metalliselt kõlavate mõlalöövide taktis igatsevatooniline laul. Algas müriseva bassiga ja lõppes hääletult-tasa, kuna veel kaja üle veepinna lendas ja kõrgelt rannakaldalt kõmisevana paiskus tagasi. Siis ta veel lõppeks helises kõrgel kalda serval asetseva surnuaia puudes, otsekui tahtes madalal kaljupinnasel puhkavaile hingedele sosistada: hääd ööd . . .

Siis aga jõuti randa. Lasti maha tuulevaikusest lodevalt rippuv puri, tõmmati kaldale vene ja, kalad harutatud võrkudest, need riputatud liivale ja püstitatud keppidele kuivama, tralliti juba ülemeelikult teeklaasi taga grammofoni hüüratusel.

Jää tulekuga mindi jälle Laadogale. Siis vähe vaikis trall. Naised rändasid siis üksteise poole teed jooma ja juttu ajama. Ei sellal liigutatud töö lõngagi, see oli isegi häbistav. Polnud siis muret millestki. Tuli kaugel metsade tagant talumees vilja või puukoormaga, tuli ja müüs. Ei tingitud aga midagi. Kutsuti veel sisse, kostitati teega ja mängiti grammofoni, haruldust talumehele.

Nüüd on nad kadunud, need rõõmu- ja lõbuküllased ajad. Grammofon vedeleb kuskil põõningul kui kõlbmatu kohvimasin, ja kapi või ahju päält irvitab suur kõverik toru nagu kahjurõõmsalt. Ei enam seda kodusust ja muretust. Vahutavaid lainete harjul kõdunevais paatides peavad võitlust leiva pärast mehed ühes naistega, ja külmas lagedas kodus uluvad arvukad lapsed poolpal-

jalt ja nälgivalt. Ei enam tule talumees vilja ega puudega, sest siin pole ju raha, vaid ainult noritakse võlgu, antakse, palutakse, lubatakse maksta, kui kala saab, aga ei maksta kunagi. Sest kui saadakse vahel natuke, siis ärkab hinges jälle venelase loomujoon — kergemeelsus. Siis karjutakse igale vastutulijale, et täna on püha, ja elatakse ühepäevaliblikatena. Järgmisel päeval tühi maja, suurstushoos purukslõhutud majariistad ja ainuke parandusabinõu kitsas saagiala, püüdjaist küllastunud Peipsi.

Ja vene naine pärast mehe sõitmist järvele läheb, seljakorv või kott õlal, matkama kaugemale taludesse, anuma puuda jahu või tooma salaja lähemast metsavõserikust kotiga roikaid, hagu . . .

Väheste saagivõimaluste pärast tuleb enamail meestest suvel siirduda kaugemale sisemaale müüri- ja ehitustöile. Säält tuuakse kaasa usukommete vabadust, suitsetatakse toas, kus seintel ripuvad jumalakujud, ei panda tähele hädaldavate jumalakartlike naise manitsusi. Häda neile, kes miskipärast pole saanud kaugemale kodukülalt. Üks selliseist oli Griša, noor kalur, kelles veel nii tugevalt püsisid esiisade traditsioonid, mis põhjustasid kurbmängu, milline vapustas küla ja pani paljudele hetkeks suhu vanaaegsed ununenud palvesõnad.

Lugu ise algas ju üpris tühisest asjast, mille tagajärgi võib mõista vaid siis, kui tuntakse venelase kummalist hingelaadi. Miski ei vihasta teda rohkem, kui et keegi ütleb talle, et ta pole mees ja kardab naist. On ju naise peksmine venelase tähtsaim „usurituual“, abinõu, millega saab proovida oma suurst, vägevust. Vene naine peab alati vä-

risema, kartusega ootama iga mehe kojutulekut, liiati nüüd, kus kehvad ajad ei võimalda laialt suurstleda, mis hoiavad vägivaldselt kinni ta laiutamistahet. Ta on närvlik ja naisepeksmine on parim abinõu tema suurstamistahete väljenduseks. Naine

Pildi järgi flegmaatik. Lemmikalaks sügavad hingelised elamused. Muide: „Kas protokollida?“

elab nagu päästmatu ori keset tsivilisatsiooni. Ja ta alistub, talub seda, kannatab!

Oli pühapäeva õhtupoolik, artellides raha jagamine. Tehti arveid ja igaüks sai osakese kehvast püügitasust. Griša mõtted rabelesid, rullusid, kas jääda siia või mitte. Püügivanem Kirillov oli juba saanud väikese poja viina järele, kuna jälle oli raha ja — seega ka „pidupäev“. Võis ju endale selle näruse ja raske kalapüüdmise päale lubada ühe „rõõmupäeva“. Griša kaalus nüüd, kas minna koju, viia raha oo-

tavale naisele, et oleks leiba järgneval nädalal. Ei läheks siingi palju, kuna igaüks maksab osakese, kuid vaevalt lepitakse sellega. Vabandatakse „rõõmupäevaga“ ja hangitakse lisa. Ta noor hääsüdame-line naine oleks kurb ja ärakurnatud hobunegi peaks nälgima, olema heinteta. Otsustas ära minna, kui Kirillov võttis taskust paberossikarbi, ulatas Grišalegi, võibolla tahtis narrida teist, kuna see pidas usukommete järgi patuks suitsetamist, pealegi toas. Griša keeldus, tõsis, ütles, et hakkab nüüd minema. Kuna ilm juba mitu päeva oli sume, kevadesse kalduv, siis oli enne raha jagamist hommikupoolel toodud kered järvelt ära ja Griša tahtis viia hobuse koju, et oleks see puhanum järgmiseks varahommikuseks kalastussõiduks.

Kirillovi nägu lõi pilkavalt naerule, ütles:

„Eh-hee, Griša, kardad seda?“ Ta viitas päega nurgas rippuvale jumalaema kujule. „Näe, ei löö mahagi!“

Läks, puhus nurgas rippuvale jumalaema kujule laia suitsujoa näkku meeste salkkonna irvitades. Pikkade juustega, suurte esihammaste ja tõmmude vurrudega noormees sähvas, et Griša kardab „babat!“

Müriseva naeru ja pilkehääle saatel pöördus Kirillov jumalakuju eest, lajatas tihedast punakast habemest piiratud suuga:

„Vot, kardab babat, ei julge suitsetada! Või tahad ära minna, et oma osa mitte maksta? Oota!“

Kahmas laualt vahepeal saabunud pudelist kallatud valge vedelikuga pooleni täidetud teetassi, tahtis selle väevõimuga kummutada Griša huulte vahele, kuid vahepeäl oli ses toimunud reaktsioon. Mõt-

ted vaid keerlesid Kirillovi sõnade ümber, et tema pole mees. Haaras teetassi, kummutas kaua, põhjalikult. Meeste pilkesumin, irvitus vaibus, Kirillovgi ehmus. Oli tahtnud teist narrida, kiusata, määrada nagu kassi roosat ninaotsa sinepiga, et pärast naerda selle naljaka turtsumise üle.

Griša heitis tühjaskummutatud klaasi klirinaga nurka. Juba vallutas endist kaalukat, olukorda mõistvat meest rahvuslik lõhkumis- ja kelkimiskirg.

„Või kardan babat, ei julge suitsetada, ei jõua maksa, ei jõua, kardan...“

Oli juba nii täis ülbust ja eneseuhkust, et ei osanud muud ütelda ega mõteldagi. Võttis laualt pudeli, ja kõigutades seda taaruvail jalul vehkis pudeliga nurga poole, kelkis, et ei kardab babat, jumalaemagi! Oli lõpuks kartmatute ja lärmikate meeste ringis, kes ikka enam joobudes muutusid üha väarikamateks ja rikkamateks. Täna on, täna võtame, mis võtta saab, küll naine hoolitseb leiva eest, kuigi peab seda vaevarikalt ja võlgu hankima. Peab seda hirmuga hankima, ükskõik mis teeb, kui tahab vältida peksustseene. Leiba olgu, millega seda võib muretseda, pole mehe asi; tema on teinud tööd, võib pidada „rõõmu ja lustipüha“. Kirillov kelkis nüüd oma naisegagi, kes on niisugune naine, et alati on leib majas. Kelkis, kuigi kõrvaltoas naine nuttis ja ahastas, silitades poja pead, valget linalakka. Läbi ahastuse mõttes sellest linalakast, hirmunud joobnute trallist. Võimatu, et sellest areneb samasugune uljas Kirillov, Jaška või Zigan, noormees, kelle noor naine alatiselt käib siniste kulmude ja pondunud huultega. Kasvab ka sellest jumalateotaja, esiisade pühi harrastusi hülgaja?

E. Kifs.

Keskustelu.

Ahastuse ja mõtiskelu katkestas järsk tooli ragin ja Kirillovi rõme bass üle lärmika meeskonna:

„Vanamoor!“

Naine krapsas kokkudes püsti, püüdis kiiresti põllenurgaga kuivatada pisarad, käskis minna pojal magama, kui jälle käskivamalt, kannatamatult kostis:

„Vanamoor!“

Tool kukkus kolinal ümber, kui naise aeglusest vihane Kirillov üles kargas. Naine ukse taga kangestus hirmust, jäi lõdisedes ootama orja paratamatut saatust, kui pole täitnud isanda soovi.

Grišas, mõistes Kirillovi mõtete suunda, tärkas „oivaline“ idee; ta võib lõplikult veenda kaaslasi oma mehisuses, aimates järele Kirillovi eeskuju.

„Kolka, jäta järele, ei sina julge...“

Lällutades purujoobnuna taarus toast välja rekke. Kärsitult hirnuv hobune, kauasest seismisest tüdinud, kahlas kiiresti kodu poole, joobnu ebakorrapärastest ohjatõmmetest risteldes tänaval, peaaegu rege ümber paisates kõnniteede äärde asetatud kiviränkadel.

Hobune peatunud koduukse ees, komistades jäätunud kallakul trepil, räpakalt ta sisenes majja.

Hetke pärast kuuldus tume mürts, hele naisekisa. Samas paiskus lahti uks, ja ülepeakaela veeres trepist alla rebitud plusiga pikkade sasi- tud juustega olend, jäädes sinna oiates lebama. Heleda klirinaga purunes aken kõigi raamidega; mees oli heitnud välja hinnalisima eseme, hõbetatud väikese teemasina, vanematelt päritud, veel heasse Laadoga- aega kuuluv. Naine oli selle raha- saamispäeva pidulikkuse rõhutami- seks üles pannud. Nüüd langes see

kõnniteed palistavaile kivele, lossi- des ja paisates enesest tuliseid süsi ja aurava veelaine.

Naabermajadest kiljumise ja mürtsu pääle väljarutanud naised, aidates üles noore oigava inimese, pärisid selle toibudes järele, mis lahti, ja kuulsid läbi pisarate ja oiete:

„Griša...“

„Griša! Jumalukene! Tõesti?“

Neil ei tarvitsenud kaua kahelda kummalise nähtuse üle. Griša, va- hepääl kuraasikalt ümber lükanud kõik, mis vähegi jalus seisis, kummu- til seisva väikese kullatud jumala- emakujugi heitnud läbi aknaklaaside, silmas nurgas õilambist valgustatud jumalakuju. Meenus Kirillovi uljas eeskuju, kuid teades end mitte evi- vat paberosse, tahtis isandana naist neid muretsema käsutada.

Hüüdis teda, mitte leides teda majast, vaarus vihasena välisuksele. Naised, nähes ta kohutavat kuju ja mõistes seisukorra tõsidust, toime- tasid noore naise salaja vastas- majja varjule. Griša, kätega viha- selt pildudes, naist hõigates, vaarus lumes, siis vajus äkki küljeli, komistas väikesest tänavarinnakust, milline viis alla järve äärde, ja jäi lamama sõnnikusele teele. Tahtis tõusta, kuuldus veel rämedat vannet, siis vajus tagasi. Oli lahkunud joob- nu ülespuhutud tarm.

Siit toimetasid ta kohalesaabu- nud uudishimulik Kirillov ja ta kaas- lased tormilaastatud, lõhutud tuppa.

Griša pilk eksles arusaamatult enese ümber, paa keerles, miski- pärast silmas selgesti vaid jumala- kuju nurgas. Jäi mõtisklema, miks ei põle selle ees tuli, kuna seda oli ju hoitud usukombe kohaselt alati- selt põlevana. Siis silmas äkki voodi najale kõssivajunud naise kogu, sil-

mas verega paatunud, kokkukleepunud juuksesalku. See oli ta naine, kes truu peksasaanud koerana oli tulnud tagasi, et teenida isandat kahekordse usinuse ja hellusega. Mees karjatas lämbunult, mäletas, sai aru olukorrast. Teda valdas pöörane häbi, hirm. Tema on kustutanud esiisade püha tule. Oo! Mõtles vaid, kuidas saaks siit kaugele, kuhu minna, kohutavalt hirmutas teda nii selgelt ettetükkiv läitmatu jumalakuju. Kuhu põgeneda? Sõita järvele, järvele oma artellile, kes nüüd juba muidugi ära on sõitnud. Näeb, mis saab hiljem, nüüd aga hetkekski kaugemale viirastuse eest!

Sõbrad olid ajanud hobuse reega kuuri alla, hobust lahti rakendamata. Noruspäi oli heitnud aiste vahele. Tõstis pää, hirnatas, kui tuli Griša, kahvatunud — hirmul, et ärkab naine askeldusmürast enne, kui ta suudab lahkuda.

Järvele suundudes silmas lähemal kaevul salga naisi ja pikajuukselise, laias lehvivas talaaris kirikupapi. Vallatud poisipõngerjad olid heitnud kaevu kassi korjuse ja nüüd, see välja õngitsetud, õnnistas papp kaevu, naiste salga lüües risti ja ümisesedes. Griša, nähes pappi ja tuletales meelde oma purjuspäisi toiminguid, hirmus nii, et poolnäljas hobuse raskete piitsalöökidega sundis tuiskavale sõidule, püüdes kaugemale saada neist nägemusist. Ei pannud tähele, kuis lumelaigud olid muutunud tumedaks, kuis jääle kogunenud kõnts lebas lahtiselt ja silmapaistvana, ei tulnud sellestki mõistusele, kui hobuse tagajalad talle pildusid märga lortsi näole ja rõivastele.

Endisilt veevõtu-kohtadelt oli sulanudki neile tekkinud jää ja väikesist augukesist purskus vett

surve alt nagu allikast. Noor naine, ärganud kergest uimastusest, millesse ta viinud hoolitsev valvamine ja nõrgestavad haavad, kuuldes väljast hobuse tasast hirnumist ja reejalaste raginat, nägi vaid ehmunult väljudes pöörase kiirusega kaugenevat täppi, vaevalteralduvat jää mustakstõmbunud pinnal. Keegi polnud täna enam sõitnud järvele, järsult pehmenenud ilmaga võis jää laguneda iga silmapilk. Noor naine tahtis vägisi tormata jääle, kuid teda hoidsid kinni nähtuse kummalisusest juurderutanud inimesed. Sinnaaabunud kirikupapi lohutusel ta rahunes, kuid ei lahkunud rannalt, vahtis üksisilmi kadunud täpile.

Järsk jäälagunemise hetk näis saabuvat. Kaugel silmapiiri lähedal võis näha väikest sinist laiku, millest küll veel õieti ei võinud aru saada, kas oli see vesi või midagi muud. Vähe hiljem aga sundisid erakordsest sündmusest huvitatud kohalerutanud uudishimulikke tagasi tõmbuma järsud raksatused järvel, mille järvele kiirjalt kõikjale ämbliku võrguna jooksid kitsad praod, mõnede ulatudes välja rannale. Aegamööda need laienesid, paljastades vett.

Kuuldus äkki tasast sosinat üsna inimeste ligidal rannal. Ei võidud aru saada, kust tulid tasase sulinaga segatud oiged, kuni kuuldus karedat liiva krabinat jääle, mis kord loodusjõuel liikuma pandud, venis ikka kaugemale kaldale. Ei teda takistanud kivivaremed, suured rahnud — nagu sametine vaip libistus ta neid mööda elastselt üles. Ajas end veel kaugele üle kivi nagu sirge paberileht, murdus siis järsu prantsatusega, uute masside aegamööda voolates temale. Kaua, kaua venis ta, täites madalal asuva tindikuivatusahju, mille

esikülje oli murdunud eelmisel aastail. Kõrgele rannakaldale oli kogunenud kogu küla. Sõnatult seisis ta säääl, võimetuna midagi ette võtma ürgjõudude vastu. Või oligi siin midagi kaitsta? Rannale ehitatud saunad, võrgumajad, tindiahjud oli jää hävitanud aastad tagasi. Uusi sinna enam ei ehitatud ja pehkinud kasutatud tindiahjud, mis veel püsisid, langevad niikuinii tulepuudeks.

Põnevuspunkt oli sihitud Grišale, kes nii mõistmatult oli sõitnud järvele, kus praod silmanähtavalt laienesid. Eriti laiaks ähvardas paisuda piki järve jooksev pragu, mis tuli põhjast ja kulges lõunasse. Selle vahel juba mängles laineid, lõhkudes ikka rohkem prao ääri, pildudes kõrgele lobjaka ja jäätükkidega segatud vahtu. Siis silmas rahvahulk pea ühel hoobil enne kaugusse kadunud täppi, mis nüüd kiiresti lähenes, põigates siia-sinna, otsides lageda vee vahel kindlamat jääd kaldalepääsuks. Mitmest praost on ta juba õnnelikult üle saanud, kas pääseb ta ka üle sellest suurest, mida temas keevad lained üha laiemaks muudavad? Naistel on pisarad silmas, noor haige naine seisab kivistununa, palavikulise pingutusega jälgides meeletut aelemist jää ja vee vahel. Vist alahindab ta kaugusest prao laiust, kui võtab sellele järsu ja pööraseltkihitava suuna. Vähe enne kohisevaid laineid ta märkab vist selle tõelist suurust, tõmbab ohjad nii tugevasti pingule, et hobune kõrgele tagajalgadele tõuseb, kuid hilja...

Meeleheitlik karjatus, ehmatus, öudusevärin läbib põnevuses pingule kistud erkudega randlasi. Nad ei näe enam muud kui kõrgelepaiskuvat jäätükkidega, lobjakuga segatud veesammast, aimavad veel meest elulootusest reest välja hüppavat, kuid see satub kindlasti lõhutud, pudedale jääle, mis ta all kui vaht vajub laiail, lüües hiljem mürinal ta pääkohal kokku.

Enne kui keegi suudab peatada noort naist, tormab see, ärganud tardumusest, rannakaldast alla järvele, ja enne kui inimhulk suudab tajuda sündinut ja vareseparvena talle tormab järele, on ta juba kaugel jääl, tungib edasi petlikul pinnal, kuhu talle enam keegi ei sõanda järgneda, vastu haigutavale lainete avarusele.

Pikana, kaikuvana, südantlõhestavana tungivad ta hüüded vapustatud randlasteni.

„Griša... Griša... Griša...“

Tontlikuna lehvib ta lai undruk, avar jakk, tuul sasib ta pikki juukseid, lehvitades neid õhus.

„Griša... Griša... Griša...“

Hääl lämbub, koriseb, sureb...

Jää on leidnud endale avarama liikumistee suures lainetevahuses rennis, ei tungi enam nii kaldale. Kaljuseina mööda ülestungivad jääpangad peatuvad hetkeks, langevad suure mürinaga alumisile pangule, jäävad lamama vaikselt, käratult.

Põlvililaskunud inimhulk, isakese papiga eesotsas, lööb risti ette kumardudes, pörutatuna ümiseb sõnatut jumalalaulu...

Kaas ja portreed E. Kitselt.

Toimetused: **Op. R. Soom** (vastutav-toimetaja); **V. Raud** (päätoimetaja); **G. Adamson, R. Kolberg, A. Põdra, O. Rooser** (toimetuse liikmed).

O-Ü. Trükkikoda Ed. Bergmann, Tartus.

R. NAPP

Tartus, Gustav Adolfi 8
(Rüütli tn. nurgal)

Eeskujulik ja odavam I järgu juukse-tööstuse-äri.

Daamide ja härrade ja oskond

Äris töötavad ainult esmajärgulised parimad tööjõud.

Austusega R. NAPP

Diplomeeritud riigi juuksetööstusmeister.

Külastage veel täna!

Soodsaim

kellade kristalli kuld- ja hõbeesemete ostu- ja tellimiskoht on Tartus

V. Tiido äris

Uueturu 7
Uueturu ja Aleksandri nurk)

Moodsa ning hästiistuva ülikonna

tellite

A. Pihu rätsepaärist

Tartus, Uusturg 9

KAASÖPILASED!

Tehes sisseoste koolikooperatiivist, toetate iseennast! — Kooli kooperatiivi müük on soodsaim!

P. P. Kooperatiiv muretseb ettetellijale õpperaamatuid — soodsail tingimusil.

Parim
kellade parandustöökoda ja äri

Ostan kulda ja hõbedat

J. Tibbing

Raekoja 9 Tartu,

Iga eestlane ostab Eesti ärist!

Igasugused paberikaubad, kooli- ja kontoritarbed, tapeedid en gros en detail ostate odavamalt ja soodsamalt

Paberi- ja tapeediärist „RÄPINA“ om. A. Vindi

Tartu, Uueturu 9.

Telef. 5-84.

Kullasepa- ja graveerimistööstus

Herbst & Jurak

Tartus, Aleksandri 6

Valmistame oma tööstuses igasuguseid kuld- ja hõbeasju ning lauahõbedat. Samuti märkide ja graveerimistöid. Töö kiire ja korralik. Hinnad mõõdukad.

Hamba- harju
pastasid
pulbreid
horke

Toalett
rohu -seepe
sauna-

Kreeme käte ja näonaha
eest hoolitsemi-
seks

Juukse- kamme, klambreid,
harju, õlisid, pu-
mateid, breoliini ja
lokkimisvahendeid

Lõhnaõlisid ja puudreid

origin. pudel ja karpides, ka lahti-
selt, kõige suuremas valikus õige
mõõduka hinnaga soovitab

Rohu-, värvi- ja tapeediladu

J. A. Rekan

Uueturu tän. 1 ja Vene tän. 17

Eeskujulik juuksetööstusäri

daamidele ja härradele

**Küüni tn. 3 ja
Ülikooli tn. 9
üle hoovi**

Kestvad aurulokid

Õpilastele suur hinnaalandus!

Austusega

J. Luksep

Nõmmits'a juukse-
ateljee

Tartus, Rüütli tn. 12 — Tel. 4-95 ja 1-19

Kõige täielikum ja moodsam
omal alal. Härrade, daamide
ja teatri jaoskond.

Kosmeetikakabinett. Kestvad lokid

N. B. Võistlen töö headusega mitte
hindadega

Iga õpilane,

kellele ülesandeks tehtud
kuld- ja hõbekingid,
mõelgu aegsasti
Uueturu tän. 24

kuldsepp O. Kikerpill'i

kaasabile, sest sealt saab
soodsalt sörmuseid, käe-
võrusid, lauahõbedat jne.

INIMENE,

kes tahab odavasti osta raamatuid,
ostab neid alati raamatuärist

„Vaht“ Tartu, Kalaturu 3